

Daňové reformy daně z příjmu fyzických osob v České republice

Renata Rulišková

Bakalářská práce
2023

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta managementu a ekonomiky

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta managementu a ekonomiky
Ústav financí a účetnictví

Akademický rok: 2022/2023

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Renata Rulíšková**
Osobní číslo: **M19183**
Studijní program: **B6202 Hospodářská politika a správa**
Studijní obor: **Účetnictví a daně**
Forma studia: **Prezenční**
Téma práce: **Daňové reformy daně z příjmu fyzických osob v České republice**

Zásady pro vypracování

Úvod

Definujte cíle práce a použité metody zpracování práce.

I. Teoretická část

- Proveďte rešerši literárních pramenů a zpracujte teoretické a metodické poznatky týkající se daňových reforem u daně z příjmu fyzických osob v České republice.

II. Praktická část

- Analyzujte změny v dani z příjmu fyzických osob v letech 2005 – 2021 a porovnejte efektivní sazby daně z příjmu fyzických osob v uvedeném časovém období.
- Proveďte komparativní shrnutí daně z příjmu fyzických osob v letech 2005 – 2021.

Závěr

Rozsah bakalářské práce: **cca 40 stran**
Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

BERNARDI, Luigi, Mark W. S. CHANDLER a Luca GANDULLIA, ed. *Tax systems and tax reforms in new EU members*. London: Routledge, Taylor & Francis Group, 2017, 258 s. ISBN 9780415654333.
DVOŘÁKOVÁ, Veronika, Marcel PITTERLING a Hana SKALICKÁ. *Zdaňování příjmů fyzických a právnických osob 2019*. 4. vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, 304 s. ISBN 978-80-7598-315-2.
KUBÁTOVÁ, Květa. *Daňová teorie a politika*. 7. vyd., Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, 270 s. ISBN 978-80-7598-165-3.
MACHÁČEK, Ivan. *Fyzické osoby a daň z příjmů*. 4. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2021, 376 s. ISBN 978-80-7676-075-2.
VANČUROVÁ, Alena, Lenka LÁCHOVÁ a Hana ŽÍTKOVÁ. *Daňový systém ČR 2020*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2020, 408 s. ISBN 978-80-7598-887-4.

Vedoucí bakalářské práce: **Ing. Pavlína Kirschnerová, Ph.D.**
Ústav financí a účetnictví

Datum zadání bakalářské práce: **10. února 2023**
Termín odevzdání bakalářské práce: **19. května 2023**

L.S.

---

prof. Ing. David Tuček, Ph.D.
děkan

---

prof. Dr. Ing. Drahomíra Pavelková
garant studijního programu

Ve Zlíně dne 10. února 2023

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ/DIPLOMOVÉ PRÁCE

Prohlašuji, že

- beru na vědomí, že odevzdáním diplomové/bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby;
- beru na vědomí, že diplomová/bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k prezenčnímu nahlédnutí, že jeden výtisk diplomové/bakalářské práce bude uložen na elektronickém nosiči v příruční knihovně Fakulty managementu a ekonomiky Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně;
- byl/a jsem seznámen/a s tím, že na moji diplomovou/bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 2 a 3 autorského zákona mohu užít své dílo – diplomovou/bakalářskou práci nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen připouští-li tak licenční smlouva uzavřená mezi mnou a Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně s tím, že vyrovnání případného přiměřeného příspěvku na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše) bude rovněž předmětem této licenční smlouvy;
- beru na vědomí, že pokud bylo k vypracování diplomové/bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tedy pouze k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové/bakalářské práce využít ke komerčním účelům;
- beru na vědomí, že pokud je výstupem diplomové/bakalářské práce jakýkoliv softwarový produkt, považují se za součást práce rovněž i zdrojové kódy, popř. soubory, ze kterých se projekt skládá. Neodevzdání této součásti může být důvodem k neobhájení práce.

Prohlašuji,

1. že jsem na diplomové/bakalářské práci pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.
2. že odevzdaná verze diplomové/bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

Ve Zlíně

Jméno a příjmení: .....

.....
podpis diplomanta

ABSTRAKT

Bakalářská práce se zabývá realizovanými daňovými reformami v České republice zaměřenými na daň z příjmů fyzických osob a jejich následným zhodnocením. Práce charakterizuje základní pojmy daňového systému, objasňuje daň z příjmů fyzických osob a následně popisuje nejvýznamnější změny daňové legislativy. V praktické části jsou analyzovány změny v dani z příjmů fyzických osob u modelových poplatníků a porovnány efektivní sazby daně z příjmů fyzických osob. V závěru práce je provedeno komparativní shrnutí změn ve zdaňování příjmů fyzických osob do roku 2022 a zhodnocen dopad těchto změn na příjem daní do státního rozpočtu.

Klíčová slova: daňová reforma, daň z příjmů fyzických osob, základ daně, sazba daně, slevy na dani, daňové zvýhodnění, efektivní sazba daně

ABSTRACT

The bachelor's thesis deals with the implemented tax reforms in the Czech Republic focused on personal income tax and their subsequent evaluation. The work characterizes the basic concepts of the tax system, characterizes the personal income tax and then describes the most significant changes in tax legislation. The practical part analyzes the changes in the personal income tax for model taxpayers and compares the effective personal income tax rate. At the end of the work is made a comparative summary of the changes in the taxation of personal incomes until 2022 than is evaluated the impact of these changes on tax revenue to the state budget.

Keywords: tax reform, personal income tax, tax base, tax rate, tax rebates, tax benefits, effective tax rate

Mé poděkování patří především Ing. Pavlíně Kirschnerové, Ph.D. za její vstřícný přístup v průběhu konzultací k vypracování této bakalářské práce, profesionální vedení, cenné připomínky, její ochotu a trpělivost. Dále bych chtěla poděkovat svojí rodině za neustálou podporu během mého studia.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	9
CÍLE A METODY ZPRACOVÁNÍ PRÁCE	10
I TEORETICKÁ ČÁST	11
1 DAŇOVÝ SYSTÉM ČR	12
1.1 HISTORIE DAŇOVÉHO SYSTÉMU ČR	12
1.2 TERMINOLOGIE DAŇOVÉHO SYSTÉMU	13
1.3 FUNKCE DANÍ	15
1.4 SOUSTAVA DANÍ ČESKÉ REPUBLIKY	15
1.4.1 Daně přímé	16
1.4.2 Daně nepřímé	17
2 DAŇ Z PŘÍJMŮ FYZICKÝCH OSOB	19
2.1 POPLATNÍK DANĚ Z PŘÍJMŮ FYZICKÝCH OSOB	19
2.2 PŘEDMĚT DANĚ Z PŘÍJMŮ FYZICKÝCH OSOB	19
2.3 VÝPOČET DANĚ Z PŘÍJMŮ FYZICKÝCH OSOB	20
2.3.1 Základ daně	20
2.3.2 Nestandardní odpočty.....	20
2.3.3 Sazba daně.....	21
2.3.4 Slevy na dani	21
2.3.5 Daňové zvýhodnění.....	22
2.4 SOCIÁLNÍ POJIŠTĚNÍ.....	23
2.4.1 Veřejné zdravotní pojištění	23
2.4.2 Sociální zabezpečení	24
3 ZMĚNY DAŇOVÉ LEGISLATIVY U DANĚ Z PŘÍJMŮ FO	25
3.1 ZMĚNY OD ROKU 1993 DO ROKU 2004	25
3.1.1 Předmět daně	25
3.1.2 Základ daně	26
3.1.3 Nezdanitelná část základu daně	26
3.1.4 Sazba daně.....	27
3.2 ZMĚNY OD ROKU 2005	28
3.2.1 Nezdanitelná část základu daně	28
3.2.2 Slevy na dani a daňové zvýhodnění	29
3.2.3 Sazba daně.....	30
3.2.4 Společné zdanění manželů	31
3.3 ZMĚNY OD ROKU 2008	31
3.3.1 Základ daně	31
3.3.2 Slevy na dani a daňové zvýhodnění	31
3.3.3 Sazba daně.....	32

3.4	ZMĚNY OD ROKU 2010 DO ROKU 2020	32
3.4.1	Základ daně a nezdanitelná část základu daně	33
3.4.2	Slevy na dani	33
3.4.3	Daňové zvýhodnění	34
3.4.4	Sazba daně	35
3.5	ZMĚNY V ROCE 2021 A 2022	35
3.5.1	Základ daně	35
3.5.2	Nezdanitelná část základu daně	36
3.5.3	Sazba daně	37
3.5.4	Slevy na dani	37
3.5.5	Daňové zvýhodnění	38
II	PRAKTICKÁ ČÁST	39
4	ANALÝZA ZMĚN DANĚ Z PŘÍJMŮ FYZICKÝCH OSOB	40
4.1	CHARAKTERISTIKA MODELOVÝCH PŘÍKLADŮ VÝPOČTU DANĚ Z PŘÍJMŮ FO	40
4.2	DAŇ Z PŘÍJMŮ FYZICKÝCH OSOB U POPLATNÍKA S NÍZKÝM PŘÍJMEM	41
4.2.1	Daň z příjmů FO u poplatníka s nízkým příjmem v roce 2004	41
4.2.2	Daň z příjmů FO u poplatníka s nízkým příjmem v roce 2005	42
4.2.3	Daň z příjmů FO u poplatníka s nízkým příjmem v roce 2006	44
4.2.4	Daň z příjmů FO u poplatníka s nízkým příjmem v roce 2008	45
4.2.5	Daň z příjmů FO u poplatníka s nízkým příjmem v roce 2022	47
4.2.6	Efektivní sazba daně z příjmů FO u poplatníků s nízkým příjmem	48
4.3	DAŇ Z PŘÍJMŮ FYZICKÝCH OSOB U POPLATNÍKA S PRŮMĚRNÝM PŘÍJMEM	50
4.3.1	Daň z příjmů FO u poplatníka s průměrným příjmem v roce 2004	50
4.3.2	Daň z příjmů FO u poplatníka s průměrným příjmem v roce 2005	51
4.3.3	Daň z příjmů FO u poplatníka s průměrným příjmem v roce 2006	53
4.3.5	Daň z příjmů FO u poplatníka s průměrným příjmem v roce 2022	55
4.3.6	Efektivní sazba daně z příjmů FO u poplatníka s průměrným příjmem	56
4.4	DAŇ Z PŘÍJMŮ FYZICKÝCH OSOB U POPLATNÍKA S VYSOKÝM PŘÍJMEM	58
4.4.1	Daň z příjmů FO u poplatníka s vysokým příjmem v roce 2004	58
4.4.2	Daň z příjmů FO u poplatníka s vysokým příjmem v roce 2005	59
4.4.3	Daň z příjmů FO u poplatníka s vysokým příjmem v roce 2006	60
4.4.4	Daň z příjmů FO u poplatníka s vysokým příjmem v roce 2008	61
4.4.5	Daň z příjmů FO u poplatníka s vysokým příjmem v roce 2022	62
4.4.6	Efektivní sazba daně z příjmů FO u poplatníka s vysokým příjmem	64
4.5	KOMPARATIVNÍ SHRNTÍ EFEKTIVNÍ SAZBY DANĚ Z PŘÍJMŮ FO	65
5	ZÁVĚREČNÉ SHRNTÍ	68
	ZÁVĚR	71
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	72
	SEZNAM GRAFŮ	78
	SEZNAM TABULEK	79
	SEZNAM PŘÍLOH	81

ÚVOD

Bakalářská práce se zabývá tématem daňových reforem u daně z příjmů fyzických osob v České republice v období let 1994 až 2022. Zákon o daních z příjmů nabyl účinnosti 1. ledna 1993, tedy současně se vznikem samostatné České republiky. V letošním roce je tomu již třicet let od vzniku uvedeného zákona, který do dnešní doby prošel celou řadou novelizací. K legislativním změnám zákona o daních z příjmů nedochází jen jednou ročně, ale mnohdy i vícekrát. V roce 2023 vešla v platnost již 138. verze uvedeného zákona. Pro běžného občana je velmi obtížné se orientovat v neustálých změnách, které mají dopad na daň z příjmů fyzických osob. Bakalářská práce má objasnit nejvýznamnější změny v zákoně o daních z příjmů, jejich dopad na daňového poplatníka a současně i dopad na příjem do veřejných rozpočtů.

Teoretická část bakalářské práce je rozdělena na tři kapitoly. V první kapitole jsou objasněny pojmy související s daňovým systémem České republiky. Na základě prostudování odborné literatury je zde vysvětlena základní terminologie daňového systému, objasněna funkce daní a rozdělení daňové soustavy České republiky. Druhá kapitola se dostává k podstatě tématu bakalářské práce, a to k dani z příjmů fyzických osob se zaměřením na závislou činnost. Jsou zde popsány konstrukční prvky této daně jako jsou: základ daně, nestandardní odpočty, sazba daně, slevy a daňové zvýhodnění. V poslední kapitole teoretické části jsou popsány legislativní změny zákona o daních z příjmů. Legislativní změny jsou chronologicky uspořádány a rozděleny do podkapitol podle časových úseků, kdy došlo k významným změnám zákona o daních z příjmů.

Teoretické poznatky jsou aplikovány na modelové poplatníky v praktické části bakalářské práce. Je proveden výpočet daně z příjmů fyzických osob u dvou modelových poplatníků s různě vysokým příjmem. Daň z příjmů fyzických osob je vypočtena v letech, kdy došlo k významnějším změnám ve zdanění příjmů fyzických osob. Na základě zpracování teoretické části jsou zvoleny těmito roky 2004, 2005, 2006, 2008 a 2022. V daných letech je vypočtena daň z příjmů fyzických osob ze závislé činnosti a efektivní sazba daně, která následně slouží k porovnávání zdanění příjmů modelových poplatníků s různě vysokým příjmem. Závěrečná kapitola je věnována komparativnímu shrnutí efektivní sazby daně, dopadu legislativních změn na poplatníka a na příjem do veřejných rozpočtů.

CÍLE A METODY ZPRACOVÁNÍ PRÁCE

Hlavním cílem této bakalářské práce je analyzovat legislativní změny daně z příjmů fyzické osoby ze závislé činnosti a porovnat jejich dopad na daňovou zátěž poplatníků. Bakalářská práce je rozdělena na část teoretickou a praktickou. V teoretické části jsou zpracovány poznatky z dostupných zdrojů. Získané poznatky jsou následně uplatněny v praktické části, kdy je na modelových příkladech zjišťován dopad legislativních změn na zdaňování příjmů ze závislé činnosti.

Cílem teoretické části je provedení průzkumu literárních pramenů. Teoretická část je zpracována na základě literární rešerše, kdy při vyhledávání jsou použita klíčová slova: daňová reforma, daň z příjmů fyzických osob, základ daně, sazba daně, slevy na dani, daňové zvýhodnění, efektivní sazba daně. Nejpodstatnějším zdrojem pro zpracování teoretické části je Zákon o daních z příjmů č. 586/1992 Sb. a jeho novelizace. K popisu dané problematiky je použita i dostupná odborná literatura a odborné články z internetových zdrojů.

Praktická část je zpracována na základě získaných poznatků v teoretické části. Je zde provedena analýza daně z příjmů ze závislé činnosti u dvou modelových poplatníků ve vybraných letech, kdy došlo k významnějším legislativním změnám v zákoně o daních z příjmů. Těmito roky jsou 2004, 2005, 2006, 2008 a 2022. V uvedených letech je proveden výpočet daně z příjmů ze závislé činnosti u poplatníků s nízkým, průměrným a vysokým příjmem. Na základě výpočtu efektivní sazby daně je provedeno srovnání míry zdanění. V závěru praktické části je provedeno komparativní shrnutí efektivní sazby daně, zhodnoceny legislativní změny u daně z příjmů fyzických osob, jejich dopad na poplatníky a na odvod daní do státního rozpočtu.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 DAŇOVÝ SYSTÉM ČR

Daňový systém je souhrnem daní a poplatků, které jsou považovány za příjem do veřejných rozpočtů a fondů. Obecně definovat daňový systém je možné i následovně: „*Daňový systém je souhrn všech daní, které se na daném území, zpravidla státním, vybírají. Daňový systém zahrnuje rovněž vztahy mezi jednotlivými daněmi a pravidla, podle kterých se daně vybírají*“ (Vančurová, 2021, s. 53). Daňový systém České republiky je ve svých hlavních znacích podobný systému daní ve vyspělých státech, především státech evropských.

1.1 Historie daňového systému ČR

Daně mají stejně dlouhou historii jako stát. I když byla jejich podoba historicky odlišná od současných daní, stát už od svých počátků pocítoval nutnost financovat určité potřeby jako například financovat obranu země, válečné výpravy nebo také provoz panovníkovy dvora. Postupně s vývojem státu přicházela i potřeba zajistit se na horší časy (Vančurová a Láchová, 2014, s. 9).

První zmínky o daních v českých zemích pocházejí z 10. století. Za vlády knížete Václava se jednalo o daně dobrovolné a měly naturální podobu. Za vlády Boleslava I. vznikla povinná daň, tzv. daň míru, která byla pravidelným poplatkem výměnou za mír. Byla také zavedena pravidelná daň z práva ražby mincí. Ve 12. století byly vybírány první majetkové daně, a to daně z obdělávaných pozemků a městských domů. Za vlády Jagellonců v 16. století se panovníci zadlužovali a zvyšovala se potřeba státu. V roce 1517 stanovil berní předpis stavovského sněmu všeobecnou daň z majetku a výnosu kapitálu. Uvedený předpis je považován za první náznak české daňové soustavy (Široký, 2008, s. 34).

Následkem třicetileté války došlo k rozvratu hospodářství. Zvýšil se význam cel a nepřímých daní. Nepřímé daně se týkaly především těch produktů, u kterých bylo možné daň snadno vybírat a kontrolovat (Široký, 2008, s. 35).

Mezi jednu z historicky nejmladších daní je možné zařadit osobní důchodovou daň. Ve vyspělých zemích se tato daň začala objevovat na přelomu 19. a 20. století. V Rakousku byla zavedena v roce 1812 daň výdělková, která zdaňovala čistý výnos ze živností, továren a podniků obchodních a ze zaměstnání vůbec (Kubátová, 2018, s. 159).

V 18. století měly země pod vládou Habsburků odlišné právo a daňové soustavy. Teprve za vlády Marie Terezie a Josefa II. postupně docházelo k jejich sjednocování. Za reforem

Marie Terezie došlo k sestavování prvních seznamů katastrů a za Josefa II. prošla reformou pozemková daň. V roce 1848 bylo zřízeno ministerstvo financí a byla započata další reforma. Osobní daň z příjmů tehdy postihovala fyzické osoby a byla rozdělena do čtyř tříd, které měly odlišné sazby. Na území českých zemí začaly poprvé platit všeobecné daňové povinnosti. V roce 1850 vznikly první berní úřady (Široký, 2008, s. 37).

Za první světové války nedošlo v daňovém systému k významným změnám. V roce 1916 byla zavedena válečná daň, která zdaňovala válečné zisky podnikatelů a firem (Široký, 2008, s. 34-35). Se vznikem státu v roce 1918 bylo usilováno o sjednocení daňového systému v celé republice. Důvodem této snahy byla skutečnost, že na Slovensku a Podkarpatské Rusi existoval odlišný daňový systém. Daňová reforma proběhla v roce 1927. V platnost vstoupil Zákon č. 76/1927 Sb., o přímých daních, který rozdělil daně na přímé a nepřímé. Do daní přímých se začlenily daně důchodové a daně výnosové. Mezi daně výnosové byly zařazeny daně pozemkové, domovní, rentové, z tantiém a vyššího služného (Zákon č. 76/1927 Sb.).

V období 2. světové války byl přerušen vývoj berního práva. Daňové právo bylo vykonáváno ve prospěch Říše. Po 2. světové válce došlo k daňové reformě v roce 1948 a 1954. Daňový systém z roku 1954 rozdělil daně na daně placené podnikovou sférou a poplatky placené obyvatelstvem (Široký, 2008, s. 42).

Daňový systém v našem státě se začal významně měnit změnou systému v roce 1989, kdy centrálně plánovaná ekonomika postupně přecházela na ekonomiku tržní. Součástí změn v ekonomice byla i daňová reforma. Daňová reforma nastala v roce 1993 s účinností Zákona č. 212/1992 Sb., o soustavě daní. Na zákon o soustavě daní navazovaly zákony další, které konkrétní daně specifikovaly a upravovaly. Přehled změn před a po daňové reformě v roce 1993 je znázorněn v příloze P I.

Daň z příjmů fyzických osob byla zavedena reformou v roce 1993 jako součást zákona o daních z příjmů. V době před rokem 1989 tato daň neexistovala, protože přerozdělování příjmů probíhalo dotacemi do spotřebního zboží. Výdělků ze mzdy byly zdaněny paušálně. Výše sazby se ovšem měnila v závislosti na věku, pohlaví, sociální situaci poplatníka, počtu vyživovaných osob (Bernardi et al., 2017, s. 144).

1.2 Terminologie daňového systému

Pro účely bakalářské práce jsou v kapitole vysvětleny pojmy, které souvisí s příjmy do veřejného rozpočtu. Rozdělujeme je na daně, poplatky, půjčky a dary. Kapitola je

věnována především daním, kterými se bakalářská práce zabývá. Dále jsou vysvětleny pojmy, které s daněmi souvisí, a to je daňový subjekt a daňová reforma.

Daň je definována v odborné literatuře mnohými způsoby. Jurčík (2015) ve vztahu k daním uvádí: „*Vždy se ale jedná o jasně vymezenou skupinu peněz proudící od občanů ke státu.*“ Organizace pro mezinárodní koordinaci a rozvoj definuje daň jako povinnou, nenávratnou platbu do veřejného rozpočtu. Tato platba, pokud má být povinná, musí být uložena zákonem. Plátce daně nemá nárok na rovnocennou protihodnotu, a tím je tedy daň nenávratnou platbou. Daň je placena do veřejného rozpočtu, což může být státní rozpočet, rozpočty státní správy. Daň je nejdůležitějším příjmem veřejných rozpočtů. Ve veřejném rozpočtu dochází ke shromažďování daní, kdy z tohoto veřejného rozpočtu jsou uhrazovány veřejné výdaje (Stejskal, 2008, s. 8).

Osoba, která platí nebo odvádí daň do veřejného rozpočtu, se označuje pojmem daňový subjekt. Může jím být poplatník nebo plátce daně. Poplatník je tedy daňový subjekt, jehož povinností je odvádět daň nebo poplatek, a to ze svých vlastních prostředků (Ptáčková Misařová a Otavová, 2015, s. 11). Poplatníky podle zákona o daních z příjmů dělíme na daňové rezidenty a daňové nerezidenty. Daňový rezident je poplatník, který bydlí nebo se zdržuje na území České republiky. Jeho daňová povinnost se vztahuje nejen na příjmy plynoucí ze zdrojů na území České republiky, ale i na příjmy ze zahraničí. Daňový nerezident je poplatník, který nebydlí nebo se nezdržuje na území České republiky. Jeho daňová povinnost se vztahuje pouze na příjmy plynoucí ze zdrojů na území České republiky (Zákon č. 586/1992 Sb.).

Plátcem daně je označován daňový subjekt, který je ze zákona povinen odvést do veřejného rozpočtu daň vybranou od jiných subjektů nebo sraženou jiným poplatníkem pod svou majetkovou odpovědností (Vančurová a Zídková, 2022, s. 6).

Důležitým pojmem, který se vztahuje k tématu bakalářské práce, je daňová reforma. Můžeme ji definovat následovně: „*Daňovou reformou rozumíme podstatnou změnu daňových zákonů*“ (Kubátová, 2018, s. 148). Daňová reforma by měla pozitivně ovlivnit ekonomický růst a snažit se o přerozdělení daňového břemene spravedlivěji, než tomu bylo předtím. Dále by se měla snažit o snížení státního dluhu, splnění podmínek pro vstup do Evropské unie atd. Někdy nelze ani zaznamenat rozdíl mezi daňovou reformou nebo změnou daňových zákonů. Politikové tyto změny vydávají za pouhé novely zákonů (Kubátová, 2009, s. 15).

1.3 Funkce daní

Daně mohou plnit různé funkce. Vančurová mezi funkce daní řadí funkci fiskální, alokační, redistribuční, stimulační a stabilizační (Vančurová a Zídková, 2022, s. 3). Kubátová uvádí tyto funkce daní: alokační, redistribuční a stabilizační (Kubátová, 2018, s. 19).

Fiskální funkce daní znamená schopnost naplnit veřejný rozpočet. Vančurová tuto funkci označuje jako primární (Vančurová a Zídková, 2022, s. 3). Kubátová tuto funkci ale nestaví na stejnou úroveň jako předchozí tři uvedené funkce. Uvádí: „*Fiskální funkce je obsažena ve všech třech výše uvedených funkcích*“ (Kubátová, 2009, s.17).

Funkce alokační se uplatňuje v případě, kdy je v alokaci zdrojů trh neefektivní. Alokační funkce se využívá tam, kde trh vkládá méně prostředků, anebo je naopak potřeba odebrat prostředky z míst, kde jich je přebytek. Funkce redistribuční znamená přerozdělení veřejných financí od bohatších jedinců k chudším. Stabilizační funkce daní má za úkol zmírňovat výkyvy v ekonomice a zajistit dostatečnou zaměstnanost a cenovou stabilitu (Kubátová, 2018, s. 19).

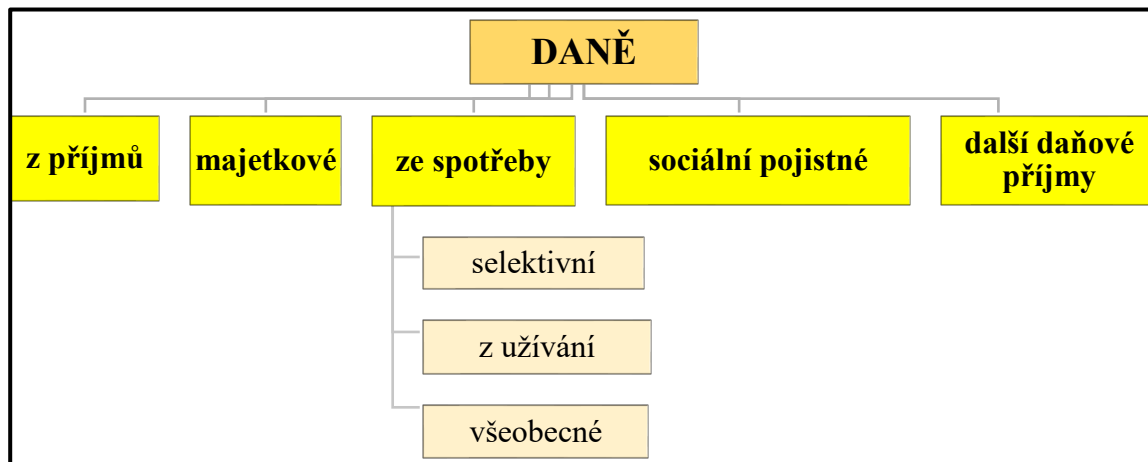
Stimulační funkce daní využívá toho, že se subjekty snaží omezit svou daňovou povinnost. Stát tak poskytuje subjektům různé formy daňových úspor (Vančurová a Zídková, 2022, s. 4).

1.4 Soustava daní České republiky

Daňovou soustavu v ČR je podle dopadu daně možné rozdělit na daně přímé a nepřímé. U daní přímých lze specifikovat osobu, která bude daň platit. Tato přímá daň je placena poplatníkem z jeho příjmů nebo majetku. U nepřímých daní nelze předem určit osobu, která bude daň platit. Daň se přenáší na jiný subjekt prostřednictvím zvýšení ceny (Kubátová, 2018, s. 20).

Mimo tyto kategorie stojí ještě ostatní daňové příjmy, které není možné jednoznačně zařadit mezi daně přímé nebo nepřímé. Uvedené postavení mezi daněmi zaujímá pojistné na sociální pojištění nebo daň z hazardních her (Vančurová a Zídková, 2022, s. 51). V tabulce 1 jsou uvedeny daně daňové soustavy České republiky.

Tabulka 1 Daně daňové soustavy České republiky

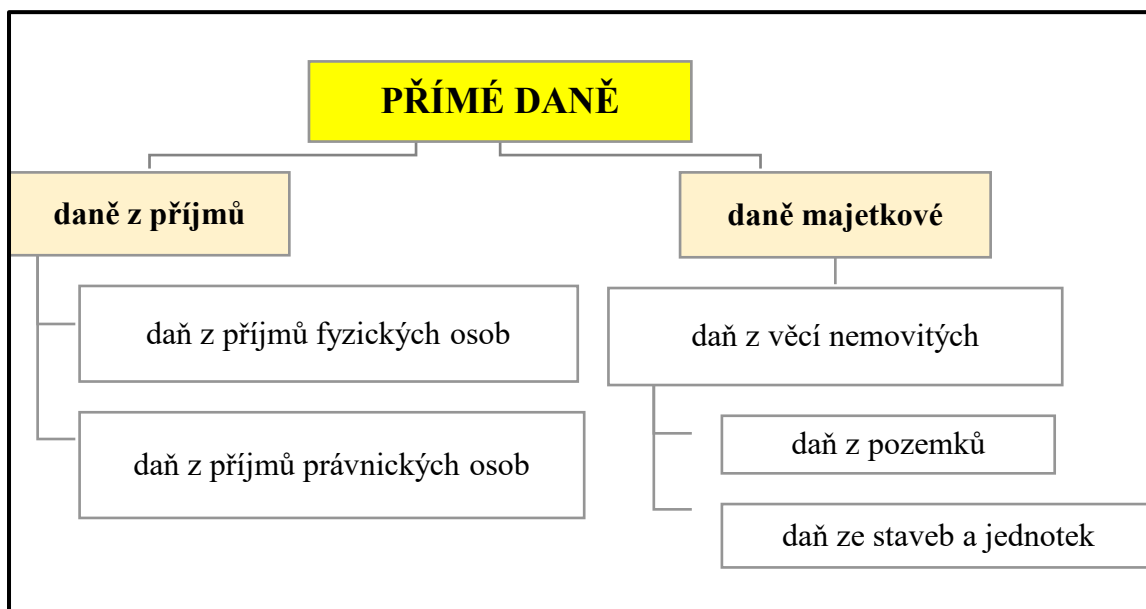

Zdroj: Vančurová a Zídková, 2022, s. 45

1.4.1 Daně přímé

Přímé daně odvádí sám poplatník. Znamená to tedy, že přímé daně jsou adresné. Nejvýznamnějšími přímými daněmi jsou daně z příjmů, které jsou také označovány jako daně důchodové (Vančurová a Zídková, 2022, s. 46). Přehled přímých daní je uveden v tabulce 2.

Tabulka 2 Přehled přímých daní

Zdroj: Vančurová et al., 2020, s. 61

Daně z příjmů se dělí na daň z příjmů fyzických osob a daň z příjmů právnických osob. K dani z příjmů fyzických osob Vančurová uvádí: „*Daň z příjmů fyzických osob je univerzální daní, jíž podléhají veškeré zdanitelné příjmy jednotlivců*“ (Vančurová et al.,

2020, s. 62). Poplatníky daně z příjmů fyzických osob jsou fyzické osoby, které měly v příslušném zdaňovacím období příjmy podléhající dani.

Daň z příjmů právnických osob se vztahuje na příjmy právnických osob z činnosti a nakládání s majetkem na území České republiky. Tato daň se vztahuje rovněž na zahraniční společnosti, které zdaňují příjmy ze zdrojů na území naší republiky (Štohl, 2020, s. 72).

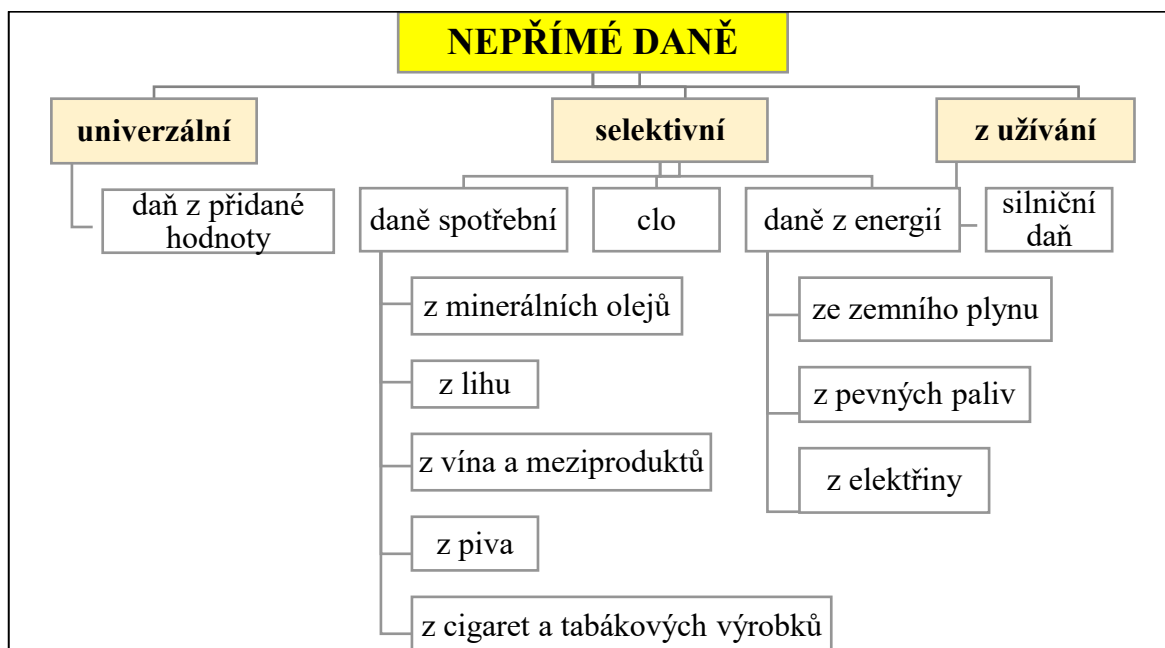
Mezi další přímé daně se zařazují daně majetkové. Majetkovou daní je daň z nemovitých věcí, která zahrnuje daň z pozemků, staveb a jednotek. Daň z nemovitých věcí se vybírá podle polohy nemovité věci, protože výnos této daně je příjmem obcí. Daň z pozemků zahrnuje zemědělskou půdu, stavební a ostatní pozemky. Daň ze staveb a jednotek se vybírá ze zastavěné plochy staveb a zvyšuje se s dalšími nadzemními podlažími stavby (Vančurová et al., 2020, s. 63).

Do roku 2020 patřila mezi přímé daně majetkové také daň z nabytí nemovitých věcí. Tato daň byla Zákonem č. 386/2020 Sb. zrušena.

1.4.2 Daně nepřímé

Daně nepřímé jsou takto označovány z toho důvodu, že předem není známo, kdo bude daň platit. Jsou zahrnuty v cenách zboží nebo služeb, které nakupuje zákazník (Štohl, 2020, s. 11). V tabulce 3 je znázorněn přehled nepřímých daní.

Tabulka 3 Přehled nepřímých daní

Z tohoto důvodu se nepřímé daně často označují jako daně ze spotřeby. Cenu zboží či služby včetně daně platí poplatník obchodníkovi, u kterého konkrétní zboží nebo službu zakoupí. Obchodník následně tuto daň zaplatí státu. Poplatníkem je tedy ten, kdo si zboží či službu kupuje. Plátce je pak obchodník, u kterého jsme zboží či službu pořídili (Kubátová, 2018, s. 216).

Nepřímé daně dále dělíme na daně univerzální a selektivní. Univerzální nepřímou daní je daň z přidané hodnoty, která je placena při nákupu každého zboží nebo služeb. Selektivní daně můžeme označit také jako daně výběrové. Mezi tyto selektivní daně řadíme daně spotřební. Těmto spotřebním daním podléhají následující druhy zboží: minerální oleje, líh, víno a meziprodukty, pivo a tabákové výrobky.

Dále mezi selektivní daně můžeme zařadit daně z energií. V současném daňovém systému se platí daň z následujících druhů energií: zemní plyn, pevná paliva a elektřina. O tuto energetickou daň je zvýšena dodávka energií konečnému spotřebiteli. Tento druh daně má výrazně ekologický význam.

Mezi selektivní nepřímé daně se řadí i clo. Clo je specifickou spotřební daní uplatňující se při přechodu zboží přes hranice. V současnosti je významem cla kromě přínosu do státní pokladny především podpora domácí výroby a produkce. Význam cel postupně klesá. Důvodem je odstraňování překážek pro volný pohyb zboží. Evropská unie funguje jako celní unie, a tak zboží pohybující v Evropské unii clu nepodléhá (Vančurová et al., 2020, s. 64-65).

Specifické postavení v systému daní má daň silniční. Tato daň zdaňuje užívání motorových vozidel. Zařazení silniční daně je komplikovanější. Nevybírá se v ceně zboží, tedy v ceně motorového vozidla, a neplatí se prostřednictvím plátců. Silniční daň je uložena poplatníkům, což jsou provozovatelé motorových vozidel, kteří tuto daň platí v pravidelných intervalech (Vančurová et al., 2020, s. 65-66). Novela zákona o dani silniční z roku 2022 omezila povinnost hradit silniční daň jen pro vozidla s povolenou hmotností nad 12 tun (Zákon č. 142/2022 Sb.).

2 DAŇ Z PŘÍJMŮ FYZICKÝCH OSOB

Nezbytnou součástí každého daňového systému je osobní důchodová daň. V daňovém systému České republiky se tato daň označuje termínem daň z příjmů fyzických osob. Tato daň je stanovena s přihlédnutím k platební schopnosti poplatníka, se zohledněním jeho sociálního postavení. Sociální postavení má vliv na výši jeho životních nákladů. Znamená to, že zdravý jedinec má menší životní náklady než handicapovaný, stejně jako bezdětný má nižší životní náklady než ten, kdo vyživuje nezaopatřené dítě (Vančurová, 2021, s. 25).

Svémi konstrukčními prvky má daň z příjmů fyzických osob přispět k tomu, aby se poplatník choval v souladu s prioritami společnosti. K tomuto účelu přispívají osvobození od daně, odpočty od základu daně, slevy na dani (Vančurová a Zídková, 2022, s. 131).

2.1 Poplatník daně z příjmů fyzických osob

Daně z příjmů fyzických osob jsou placeny poplatníky, které můžeme rozdělit do dvou skupin. Těmito poplatníky jsou daňoví rezidenti a daňoví nerezidenti. Daňovým rezidentem je označován poplatník s neomezenou daňovou povinností, jehož daňová povinnost se vztahuje na příjmy, které vyplývají ze zdrojů na území České republiky i v zahraničí. Daňový nerezident je poplatník, jehož daňové povinnosti se vztahují pouze na příjmy ze zdrojů na území naší republiky (Ptáčková Misařová a Otavová, 2015, s. 32).

2.2 Předmět daně z příjmů fyzických osob

Podle Zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, jsou předmětem daně následující příjmy: ze závislé činnosti (§ 6), samostatné činnosti (§ 7), kapitálového majetku (§ 8), nájmu (§ 9) a ostatní příjmy (§ 10).

Předmětem daně z příjmů fyzických osob nejsou tyto příjmy: úvěry nebo zápůjčky, příjmy z rozšíření rozsahu společného jmění manželů nebo vypořádání společného jmění manželů, příjem plynoucí daňovému rezidentovi, který vypomáhá s domácími pracemi v zahraničí nebo příjem z vypořádání mezi podílovými spoluvlastníky podle velikosti spoluvlastnických podílů (Macháček, 2021, s. 36).

Příjmy, které podléhají dani z příjmů, mohou být peněžní i nepeněžní. Vymezit příjem je složité, zjednodušeně můžeme považovat za příjem vše, čím dochází ke zvýšení majetku poplatníka. Do příjmů se zahrnují i příjmy, které sice jsou předmětem daně, ale jsou od daně osvobozeny. Podle § 4 Zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, můžeme například osvobodit plnění z vyživovací povinnosti a další (Daňové zákony, 2021, s. 19).

2.3 Výpočet daně z příjmů fyzických osob

Základní postup pro výpočet daně z příjmů fyzických osob je znázorněn v tabulce 4.

Tabulka 4 Výpočet daně z příjmů fyzických osob

Základ daně
- odpočty
= základ daně po snížení (zaokrouhlení na stovky korun dolů)
× sazba daně
= základní částka daně
- slevy
= daň po slevách
- daňové zvýhodnění

Zdroj: Vančurová a Zídková, 2022, s. 152

2.3.1 Základ daně

Všechny příjmy fyzické osoby se rozdělují do pěti odděleně posuzovaných částí, které se označují dílčí základy daně. Dílčími základy daně jsou příjmy ze závislé činnosti, samostatné činnosti, kapitálového majetku, nájmu a ostatní příjmy. U poplatníka, kterému plynou ve zdaňovacím období souběžně dva nebo více druhů příjmů, je základem daně součet dílčích základů daně zjištěných podle jednotlivých druhů příjmů (Zákon č. 586/1992 Sb.).

2.3.2 Nestandardní odpočty

Termín odpočty jsou mezinárodně uznávaným pojmem. V zákoně o daních z příjmů jsou nestandardní odpočty uvedeny v § 15 pod označením nezdánitelné části základu daně (Vančurová, 2021, s. 288).

Vančurová uvádí, že: „*Nestandardní odpočty jsou prokazatelné výdaje přesně stanoveného druhu*“ (Vančurová, 2021, s. 287). Tyto odpočty se odečítají od základu daně a jejich výše může být limitována. Odpočty se odečítají nezávisle na ostatních, tedy nezáleží na jejich pořadí. Všechny odpočty jsou v jedné linii a každý z nich se odečítá přímo od základu daně.

Mezi nestandardní odpočty řadíme:

- úroky z úvěrů na bytové potřeby;
- bezúplatná plnění na veřejně prospěšné účely;

- příspěvky na penzijní připojištění, penzijní pojištění nebo doplňkové penzijní spoření;
- pojistné na soukromé životní pojištění;
- zaplacené členské příspěvky člena odborové organizace;
- úhrady za zkoušky ověřující výsledky dalšího vzdělávání;
- daňová ztráta (Vančurová a Zídková, 2022, s. 153).

2.3.3 Sazba daně

„Sazba daně je algoritmus, prostřednictvím kterého se ze základu daně stanoví základní částka daně“ (Vančurová et al., 2020, s. 24).

Sazba daně může být lineární nebo progresivní. Lineární sazba daně je stanovena jako určité procento ze základu daně. Toto procento se nemění s velikostí základu daně. U progresivní sazby daně se plynule zvyšuje míra zdanění pro každý přírůstek základu daně. Pro progresivní sazby daně se používají tzv. pásmové sazby. Základ daně se rozdělí do několika pásem a pro každé pásmo se stanoví jiná úroveň sazby. Platí, že čím vyšší je pásmo, tím vyšší je sazba daně (Vančurová et al., 2020, s. 26).

V letech 1993 až 2007 byla sazba daně z příjmů fyzických osob v České republice klouzavě progresivní. Tato progresivní sazba daně byla rozdělena na 4, 5 nebo 6 sazeb podle výšky základu daně. Od roku 2008 až do roku 2020 byla sazba daně jednotná lineární ve výši 15 %. V roce 2021 se Česká republika vrátila k progresivní nominální sazbě daně, která má dvě daňová pásma. První pásmo se zdaňuje ve výši 15 %. Druhé pásmo se zdaňuje ve výši 23 % a používá se, pokud základ daně převyšuje 48násobek průměrné mzdy. Ve zdaňovacím období roku 2022 byla hranice základu daně pro sazbu 23 % částka 1 867 728 Kč (Vančurová a Zídková, 2022, s. 158).

Efektivní sazba daně je označována jako skutečné zdanění a vyjadřuje podíl zaplacené daně na hrubém příjmu. Efektivní sazba může být odlišná od sazby daně, která je určena zákonem. Pokud se budou u poplatníka příjmy každý rok zvyšovat, bude se zvyšovat i jeho efektivní míra zdanění (Zichová, 2017).

2.3.4 Slevy na dani

Každá fyzická osoba může uplatnit za zdaňovací období slevy na dani, které se odečítají od základní částky vypočtené daně, proto je jejich působnost bezprostřední.

Základní sleva na poplatníka je slevou, na kterou má nárok každý poplatník, a to v celé její výši. Úkolem této slevy je zajistit pro každého poplatníka minimální nezdaněný příjem. V roce 2022 činila tato sleva na poplatníka 30 840 Kč za kalendářní rok (Vančurová a Zídková, 2022, s. 161). Uvedená výše slevy je stejná bez ohledu na to, kolik měsíců ve zdaňovacím období pobíral poplatník příjem (Macháček, 2021, s. 131).

Sleva na invaliditu je sociální slevou, jejíchž účelem je prostřednictvím daňových úlev motivovat invalidní osoby k větší finanční soběstačnosti. Výše slev je odstupňována podle míry zdravotního postižení. Slevu na invaliditu rozdělujeme na invaliditu v I. a II. stupni a III. stupni invalidity. Mezi tyto slevy na dani řadíme i slevu pro držitele průkazu zvlášť tělesně postižený s průvodcem-ZTP/P (Vančurová a Zídková, 2022, s. 161).

Slevu na studenta může uplatnit poplatník, který se připravuje na budoucí povolání studiem do 26 let věku. Soustavnou přípravou na povolání se považuje studium na středních a vysokých školách. Pro uplatnění slevy není rozhodující, zda probíhá studium formou prezenční, distanční nebo kombinací obou forem (Macháček, 2021, s. 140).

Sleva na manželku, manžela je uplatnitelná tehdy, pokud manžel nebo manželka žije ve společně hospodařící domácnosti. Druhou podmínkou pro uplatnění slevy je, že příjmy za zdaňovací období druhého z manželů nedosahují výše 68 000 Kč (Vančurová a Zídková, 2022, s. 162).

Slevu za umístění dítěte tzv. školkovné je možné odečíst od základní částky daně z příjmů fyzických osob. Slevu může uplatnit poplatník, pro kterého je dítě umístěné v předškolním zařízení vyživovanou osobou, a žije s ním ve společně hospodařící domácnosti. Za každé vyživované dítě lze uplatnit slevu maximálně do výše minimální mzdy (Macháček, 2021, s. 142-143).

2.3.5 Daňové zvýhodnění

Sleva na nezaopatřené dítě je součástí složitějšího konstrukčního prvku daně, který se označuje jako daňové zvýhodnění na dítě. Sleva na dítě je odstupňována podle počtu nezaopatřených dětí ve společně hospodařící domácnosti. Dítětem je v tomto případě nezletilé dítě a dítě do věku 26 let, které studuje. Pokud je dítě držitelem průkazu ZTP/P, zvyšuje se sleva na dani na dvojnásobek (Vančurová, 2021, s. 317).

O slevu na vyživované dítě může být snížena vypočtená daň až do 0 Kč. Daňové zvýhodnění je poskytováno poplatníkům i za rámec částky daně. Pokud je daňové zvýhodnění vyšší než

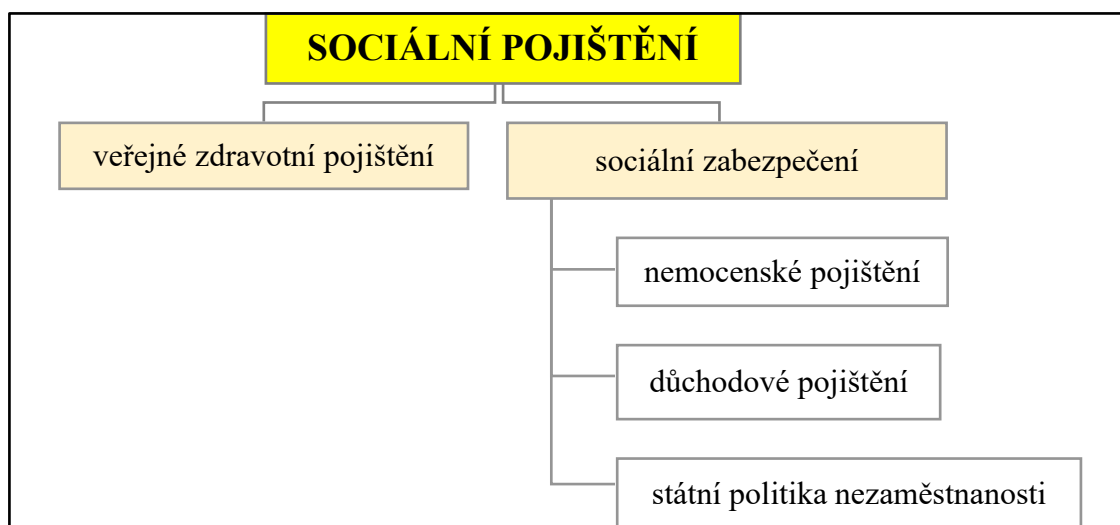
vypočtená daň po slevách, vzniká daňový bonus. Vzniklý daňový bonus může poplatník uplatnit tehdy, pokud je vyšší než 100 Kč. Daňové zvýhodnění může dosáhnout podoby slevy na dani, daňového bonusu nebo kombinace slevy a daňového bonusu (Zákon č. 586/1992 Sb.).

2.4 Sociální pojištění

Smyslem sociálního pojištění je utvářet důstojné podmínky pro život všech občanů, kteří se mohou ocitnout v nepříznivé sociální události. Touto nepříznivou sociální událostí může být stáří, nemoc, invalidita, nezaměstnanost a další. Sociální pojištění je založeno na pravidelném placení příspěvku, který je rovněž pravidelně odváděn státu (Finance, ©1997-2023).

Sociální pojištění se v současném daňovém systému České republiky skládá z veřejného zdravotního pojištění a sociálního zabezpečení. Přehled sociálního pojištění je uveden v tabulce 5.

Tabulka 5 Přehled sociálního pojištění

Zdroj: Vančurová a Zídková, 2022, s. 182

2.4.1 Veřejné zdravotní pojištění

Veřejné zdravotní pojištění je určené ke krytí výdajů financování nutné zdravotní péče. Výnos z veřejného zdravotního pojištění směřuje ke zdravotním pojišťovnám, které jsou zodpovědné za jeho správu (Vančurová et al., 2020, s. 163).

Plátcem veřejného zdravotního pojištění jsou zaměstnanci a jejich zaměstnavatelé, osoby samostatně výdělečně činné, osoby bez zdanitelných příjmů a stát (Vančurová a Zídková,

2022, s. 187). Stát je plátcem pojištění například za nezaopatřené děti, poživatele důchodu z důchodového pojištění, osoby na mateřské a rodičovské dovolené, invalidní osoby, příjemce rodičovského příspěvku a další v zákoně uvedené osoby. Zákon určuje, které výkony budou z veřejného zdravotnického pojištění hrazeny (Zákon č. 48/1997 Sb.).

Výše pojistného a způsob jeho placení jsou stanoveny zákonem. Zdravotní pojištění zaměstnanců v roce 2022 představuje celkem 13,5 % jejich hrubé měsíční mzdy, přičemž jednu třetinu hradí sami zaměstnanci (4,5 %) a zbytek pak jejich zaměstnavatelé (9 %). Ostatní plátcí veřejného zdravotního pojištění platí pojistné ve výši 13,5 % ze zákonem stanoveného vyměřovacího základu (Vančurová a Zídková, 2022, s. 188).

2.4.2 Sociální zabezpečení

Sociální zabezpečení je systém, který se snaží poskytovat jednotlivým osobám sociální stabilitu, přiměřenou a minimální úroveň sociálního zabezpečení. Je stanovený právními předpisy. Sociální zabezpečení zahrnuje nemocenské pojištění, důchodové pojištění, příspěvek na státní politiku zaměstnanosti. Povinnost platit pojistné na sociální zabezpečení mají zaměstnavatelé, zaměstnanci, osoby samostatně výdělečně činné a osoby, které se dobrovolně důchodově pojistili. Za zaměstnance odvádí pojistné zaměstnavatel (MPSV, 2023).

Nemocenské pojištění slouží pojištěncům k částečné úhradě chybějících příjmů z činnosti v době krátkodobé pracovní neschopnosti. Důchodové pojištění je určeno pojištěncům v případě dlouhodobé nebo trvalé pracovní neschopnosti (Vokřál, 2020).

Poslední částí sociálního pojištění je příspěvek na státní politiku zaměstnanosti, který je určen k peněžité podpoře v nezaměstnanosti a k aktivní politice v nezaměstnanosti, zejména podpoře tvorby nových pracovních míst (Vančurová a Láchová, 2014, s. 153–155). Stanované sazby sociálního pojištění v roce 2022 jsou uvedeny v tabulce 6.

Tabulka 6 Sazby sociálního pojištění

Osoba pojistného	Sociální pojištění		
	nemocenské pojištění	důchodové pojištění	státní politika zaměstnanosti
zaměstnanec	6,5 %		
zaměstnavatel	24,8 %		
OSVČ	×	29,2 %	

Zdroj: Vančurová a Zídková, 2022, s.188

3 ZMĚNY DAŇOVÉ LEGISLATIVY U DANĚ Z PŘÍJMŮ FO

Nejvýznamnější daňovou reformou samostatné České republiky byl Zákon č. 212/1992 Sb., o soustavě daní, ze dne 15. dubna 1992. Na uvedený zákon o soustavě daní navazovaly zákony další, které konkrétní daně specifikovaly a upravovaly. Daň z příjmů fyzických osob upravoval Zákon č. 586/1992 Sb. Tento zákon je stále platný a opakovaně dochází k jeho změnám. V roce 2022 proběhla jeho již 137. novelizace.

Kapitola popisující změny daňové legislativy je rozdělena z časového hlediska do pěti podkapitol podle významných změn ve zdaňování příjmů fyzických osob následovně:

- od roku 1993 – vznik zákona o daních z příjmů, úpravy daňových pásem, rozšiřování nezdanitelných částí základu daně,
- od roku 2005 – zavedení společného zdanění manželů a slev na dani z příjmů,
- od roku 2008 – zavedení jednotné lineární sazby daně a superhrubé mzdy,
- od roku 2010 – období minimálních změn, zavedení solidární daně,
- od roku 2021 – zavedení progresivní sazby daně a zrušení superhrubé mzdy.

V jednotlivých časových obdobích jsou následně uvedeny změny zdaňování příjmů fyzických osob především ze závislé činnosti.

3.1 Změny od roku 1993 do roku 2004

Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, nabyt účinností od 1. 1. 1993. Po pádu komunistického režimu v roce 1989 a se vznikem samostatné České republiky bylo vhodné upravit daňový systém a přiblížit jej systémům ve vyspělých západních zemích. Daň z příjmů fyzických osob tak nabyt konstrukce, která se významněji začala měnit až po roce 2005.

3.1.1 Předmět daně

Předmětem daně z příjmů fyzických osob v roce 1993 byly dle Zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, následující příjmy: ze závislé činnosti a funkční požitky, podnikání a jiné samostatné výdělečné činnosti, kapitálového majetku, pronájmu, ostatní příjmy (Zákon č. 586/1993 Sb.).

3.1.2 Základ daně

Základ daně je definován v § 5 zákona o daních z příjmů. Jedná se o částku, o kterou příjmy plynoucí poplatníkovi ve zdaňovacím období přesahují výdaje prokazatelně vynaložené na jejich dosažení, zajištění a udržení. Pokud poplatníkovi plyne více druhů příjmů za zdaňovací období, je základem daně součet dílčích základů daně (Zákon č. 586/1992 Sb.).

V roce 2004 byl do zákona o daních z příjmů zařazen § 7c minimální základ daně (Zákon č. 438/2003 Sb.). Pro rok 2004 byl určen minimální základ daně 100 800 Kč. Od této částky si mohl živnostník odečíst nezdanitelné části základu daně. Minimální daň se nevztahovala na starobní a invalidní důchodce, podnikající studenty a nepodnikající zaměstnance. (Novinky, 2003).

3.1.3 Nezdanitelná část základu daně

Nezdanitelná část základu daně byla v roce 1993 zařazena do § 15 zákona o daních z příjmů. Od tohoto roku bylo možné od základu daně odečíst nezdanitelné části základu daně jako například na poplatníka, vyživované dítě, manžela/manželku, poplatníka s částečným nebo plným invalidním důchodem, držitele průkazu ZTP/P nebo dary. Přehled těchto nezdanitelných částí a jejich výše jsou uvedeny v tabulce 7.

Tabulka 7 Nezdanitelná část základu daně v roce 1993

Nezdanitelná část základu daně	Roční částka
na poplatníka	24 000 Kč
na vyživované dítě do maximálního počtu 4	9 000 Kč
na manželku/manžela, pokud jeho příjmy nepřesahují 20 400 Kč ročně	12 000 Kč
na poplatníka s částečným invalidním důchodem	6 000 Kč
na poplatníka s plným invalidním důchodem	12 000 Kč
na poplatníka držitelem průkazky ZTP-P	36 000 Kč
dary poskytnuté obcím a právnickým osobám se sídlem na území ČR	maximálně 10 % základu daně

Zdroj: Zákon č. 586/1992 Sb.

K těmto nezdanitelným částem základu daně v následujících letech přibývaly další položky. V roce 1994 byla přidána mezi tyto nezdanitelné části základu daně část na žáka nebo studenta, která činila 6 000 Kč ročně (Zákon č. 323/1993 Sb.). V roce 1998 se novelizací

zákona o daních z příjmů zařadila mezi nezdánitelné části základu daně částka zaplacených úroků ze stavebního spoření nebo hypotečního úvěru, která byla použita na financování bytových potřeb (Zákon č. 210/1997 Sb.). V roce 2000 byl zařazen mezi nezdánitelné části základu daně příspěvek na penzijní připojištění se státním příspěvkem v maximální částce 12 000 Kč (Zákon č. 170/1999 Sb.). V roce 2001 se mezi nezdánitelné části základu daně přidalo zaplacené pojistné na soukromé životní pojištění v maximální částce 12 000 Kč (Zákon č. 492/2000 Sb.). V roce 2004 nově náležely mezi nezdánitelné části základu daně členské příspěvky člena odborové organizace v maximální výši 3 000 Kč za zdaňovací období (Zákon č. 438/2003 Sb.). Přehled vybraných nezdánitelných částí základu daně a jejich výše v letech 1993–2004 jsou uvedeny v příloze P II.

3.1.4 Sazba daně

Sazba daně byla od roku 1993 progresivní. V letech 1993–1995 bylo šest daňových pásem. V dalších letech došlo k redukci počtu daňových pásem. Důvodem této redukce byl fakt, že málo daňových poplatníků bylo zdaněno v nejvyšším pásmu a také to, že existovala v té době politická vůle pro rozšíření základu daně a snížení počtu a úrovně sazeb (Bernardi et al., 2017, s. 145). V letech 1996–1999 bylo zrušeno poslední pásmo a jejich počet snížen na pět. Od roku 2000 byla daňová pásma pouze čtyři, bylo zrušeno poslední pásmo a tento stav trval do roku 2007 (Pragoecon, ©2019). Přehled sazby daně v roce 1993 je uveden v tabulce 8. Přehled sazeb daně z příjmů fyzických osob v letech 1994, 1996 a 2000 je uveden v příloze P III.

Tabulka 8 Sazba daně z příjmů fyzických osob v roce 1993

základ daně		daň	ze základu přesahujícího
od Kč	do Kč		
0	60 000	15 %	
60 000	120 000	9 000 Kč + 20 %	60 000 Kč
120 000	180 000	21 000 Kč + 25 %	120 000 Kč
180 000	540 000	36 000 Kč + 32 %	180 000 Kč
540 000	1 080 000	151 200 Kč + 40 %	540 000 Kč
1 080 000	a výše	367 200 Kč + 47 %	1 080 000 Kč

Zdroj: Zákon č. 586/1992 Sb.

3.2 Změny od roku 2005

V roce 2004 vstoupila Česká republika do Evropské unie. Tato skutečnost ovlivnila významně legislativu státu a tím i daňové zákony, které se musely přizpůsobit legislativě Evropské unie. Tento proces probíhal postupně a začal ještě před vstupem do Evropské unie.

3.2.1 Nezdanielná část základu daně

V § 15 zákona o daních z příjmů od roku 2005 do roku 2007 zůstávají zachovány nezdanielné části základu daně jako jsou: hodnoty darů, úroky z hypotečního nebo obdobného úvěru, pojistné na penzijní připojištění, pojistné na soukromé životní pojištění, členské odborové příspěvky, příspěvek na úhradu dalšího vzdělávání.

Přehled dalších nezdanielných částí základu daně v roce 2005 je uveden v tabulce 9. Novelou zákona byla nezdanielná část základu daně na vyživované dítě převedena na daňové zvýhodnění na dítě (Zákon č. 80/2005 Sb.).

V roce 2006 dochází ke zrušení nezdanielných částí základu daně na poplatníka, manžela/manželku, poplatníka s částečným nebo plným invalidním důchodem, držitele průkazu ZTP/P a studenta. Přešly pod slevy na dani do § 35 zákona o daních z příjmů.

Tabulka 9 Přehled nezdanielných částí základu daně v roce 2005

Nezdanielná část základu daně	Roční částka
na poplatníka	38 040 Kč
na manželku/manžela	21 720 Kč
na manželku/manžela držitele průkazu ZTP/P	43 440 Kč
na poplatníka s částečným invalidním důchodem	7 140 Kč
na invalidního důchodce	14 280 Kč
na poplatníka držitele průkazu ZTP/P	50 040 Kč
na studenta	11 400 Kč

Zdroj: Zákon č. 80/2005 Sb.

V roce 2007 se mezi nezdanielné části základu daně přidává úhrada za zkoušky ověřující výsledky dalšího vzdělávání do maximální výše 10 000 Kč (Zákon č. 179/2006 Sb.).

3.2.2 Slevy na dani a daňové zvýhodnění

V roce 2005 měl daňový poplatník nově nárok na daňové zvýhodnění na vyživované dítě žijící ve společné domácnosti, které dosahovalo 6 000 Kč ročně, jak je uvedeno v tabulce 10. Poplatník mohl uvedené daňové zvýhodnění uplatňovat formou slevy na dani, daňového bonusu nebo kombinací těchto možností (Jirmannová et al., 2005). V roce 2006 a 2007 zůstaly částky daňového zvýhodnění na dítě stejné jako v roce 2005.

Tabulka 10 Daňové zvýhodnění v roce 2005

Daňové zvýhodnění	Roční částka
na vyživované dítě	6 000 Kč
na vyživované dítě s průkazem ZTP/P	12 000 Kč

Zdroj: Zákon č. 80/2005 Sb.

V roce 2006 dochází ke zrušení nezdanitelných částí základu daně na poplatníka, manžela/manželku, invalidního důchodce, držitele průkazu ZTP/P a studenta. Přecházejí pod slevy na dani, které se odečítají od vypočtené daně, nikoliv od základu daně, jak tomu bylo u nezdanitelných částí základu daně (Zákon č. 45/2006 Sb.). Vznik uvedených slev znamenal uplatnění stejného zvýhodnění pro všechny daňové poplatníky. Hlavní dopad měla tato změna pro poplatníky s nižšími a středními příjmy (Neškrábal a Klíma, 2006). Přehled slev na dani v roce 2006 je uveden v tabulce 11.

Tabulka 11 Přehled slev na dani v roce 2006

Slevy na dani	Roční částka
na poplatníka	7 200 Kč
na manželku/manžela	4 200 Kč
na manželku/manžela držitele průkazu ZTP/P	8 400 Kč
na poplatníka s částečným invalidním důchodem	1 500 Kč
na invalidního důchodce	3 000 Kč
na poplatníka držitele průkazu ZTP/P	9 600 Kč
na studenta	2 400 Kč

Zdroj: Zákon č. 45/2006 Sb.

Nově zařazené daňové slevy nebyly již závislé na výši příjmu poplatníka. Jejich uplatnění mohlo daňovou povinnost nejvýše vynulovat. Obdobně tomu bylo již v roce 2005 u daňového zvýhodnění na vyživované dítě. Odpočet od základu daně byl nahrazen slevou

z vypočtené daně ve výši 6 000 Kč na každé vyživované dítě. U tohoto daňového zvýhodnění na vyživované dítě byla zavedena možnost získat daňový bonus. Poplatníkům, kteří uplatnili daňové zvýhodnění na dítě, mohla vyjít záporná daň. Pokud bylo uvedené daňové zvýhodnění vyšší než vypočtená daňová povinnost, byla jim částka vyplacena ve formě daňového bonusu (Pelech, 2006).

3.2.3 Sazba daně

V roce 2005 byla novelizací zákona o daních z příjmů rozdělena sazba daně do čtyř pásem. Rozdělení sazeb daně do jednotlivých pásem je uvedeno v tabulce 12.

Tabulka 12 Sazba daně příjmů fyzických osob v roce 2005

základ daně		daň	ze základu přesahujícího
od Kč	do Kč		
0	109 200 Kč	15 %	
109 200 Kč	218 400 Kč	16 380 Kč + 20 %	109 200 Kč
218 400 Kč	331 200 Kč	38 220 Kč + 25 %	218 400 Kč
331 200 Kč	a více	66 420 Kč + 32 %	331 200 Kč

Zdroj: Zákon č. 80/2005 Sb.

V roce 2006 došlo opět k novelizaci zákona o daních z příjmů. Novelizace přinesla úpravu daňových pásem způsobem, jak je uvedeno v tabulce 13.

Tabulka 13 Sazba daně z příjmů fyzických osob v roce 2006

základ daně		daň	ze základu přesahujícího
od Kč	do Kč		
0	121 200 Kč	12 %	
121 200 Kč	218 400 Kč	14 544 Kč + 19 %	200 218 Kč
218 400 Kč	331 200 Kč	33 012 Kč + 25 %	218 400 Kč
331 200 Kč	a více	61 212 Kč + 32 %	331 200 Kč

Zdroj: Zákon č. 45/2006 Sb.

Srovnáním sazby daně v roce 2005 a 2006 dochází v prvním a druhém daňovém pásmu ke snížení daně. V prvním pásmu na 12 % z předchozích 15 % a v druhém pásmu na 19 % z předchozích 20 %. Zároveň došlo k rozšíření prvního daňového pásma na 121 200 Kč

ze 109 200 Kč. Další pásma zůstala nezměněna. Snížení sazby daně v prvním a druhém pásmu mělo za cíl podpořit poplatníky s nižším příjmem (Neškrábal a Klíma, 2006).

3.2.4 Společné zdanění manželů

V roce 2005 bylo poprvé zavedeno tzv. společné zdanění manželů. Společným zdaněním zákon umožňoval vypočítat manželům daňovou povinnost ze společného základu daně. Podmínkou bylo manželství a to, aby manželé vyživovali alespoň jedno dítě, které s nimi žilo ve společné domácnosti. Společné zdanění manželů bylo výhodné především pro ty manželé, kteří měli rozdílné příjmy, například jeden vysoký, druhý nízký (České noviny, 2008). Institut společného zdanění bylo možné využít u všech druhů příjmů. To znamenalo využití například u příjmů ze závislé činnosti, příjmů z podnikání, pronájmu a dalších (Zákon č. 80/2005 Sb.).

3.3 Změny od roku 2008

V roce 2008 proběhla významná reforma daňového systému, která změnila větší počet zákonů. Reforma byla provedena zákonem č. 261/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů. V daních z příjmů fyzických osob došlo k těmto zásadním změnám: zavedení jednotné lineární sazby daně ve výši 15 % místo předchozího progresivního zdanění, zavedení superhrubé mzdy a zrušení společného zdanění manželů.

3.3.1 Základ daně

Významnou změnou v roce 2008 bylo zavedení tzv. superhrubé mzdy, která byla základem pro výpočet daně z příjmů. V § 6 zákona o daních z příjmů bylo stanoveno, že základem daně byl hrubý příjem ze závislé činnosti navýšený o částku na povinné zdravotní a sociální pojištění hrazené zaměstnavatelem. To znamenalo, že základ daně se zvýšil o 35 % z hrubé mzdy na tzv. superhrubou mzdu (Nigrin, 2007). Uvedená úprava byla kompenzována výrazným zvýšením slev na dani. Pro rok 2008 byl zrušen minimální základ daně. Minimální základ daně se týkal poplatníků s příjmy ze zemědělské činnosti, živnosti nebo podnikání na základě zvláštních předpisů (Zákon č. 261/2007 Sb.).

3.3.2 Slevy na dani a daňové zvýhodnění

Slevy na dani se od roku 2008 výrazně zvýšily, některé i více jak trojnásobně. Důvodem byla jiná metoda výpočtu základu daně a daňové povinnosti. Slevy na dani nesnižovaly základ daně, ale až vypočítanou daň. Vyšší sleva na poplatníka kompenzovala zvýšení sazby

daně pro poplatníky s nízkými příjmy, kteří dříve spadali do 12 % sazby. Další novinkou bylo, že od 1. 1. 2008 bylo možné slevu na poplatníka uplatnit i u starobních důchodců (Zákon č. 261/2007 Sb.). Nejvíce se zvýšila sleva na vyživovanou manželku, která kompenzovala zrušení společného zdanění manželů (Kohoutová, 2007). Slevy na dani v roce 2009 oproti předchozímu roku zůstaly nezměněny. Přehled slev na daních a jejich výše v roce 2008 a 2009 jsou uvedeny v tabulce 14.

Tabulka 14 Přehled slev na dani a daňového zvýhodnění v roce 2008 a 2009

Slevy na dani	2008 a 2009
na poplatníka	24 840 Kč
na poplatníka starobního důchodce	24 840 Kč
na manželku/manžela	24 840 Kč
na manželku/manžela držitele průkazu ZTP/P	49 680 Kč
na poplatníka s částečným invalidním důchodem	2 520 Kč
na invalidního důchodce	5 040 Kč
na poplatníka držitele průkazu ZTP/P	16 140 Kč
na studenta	4 020 Kč
Daňové zvýhodnění	Roční částka
na vyživované dítě	10 680 Kč
na vyživované dítě s průkazem ZTP/P	21 360 Kč

Zdroj: Zákon č. 261/2007 Sb.

3.3.3 Sazba daně

Od 1. ledna 2008 byla zavedena jednotná lineární sazba daně z příjmů fyzických osob ve výši 15 %. Dosavadní čtyři daňová pásma a čtyři progresivní sazby daně z příjmů fyzických osob novela zákona zrušila a nahradila jedinou rovnou daní (lineární), tedy pro všechny příjmové skupiny stejnou. Tato zásadní změna byla nevýhodná především pro poplatníky s nízkým příjmem, kteří doposud zdaňovali své příjmy sazbou ve výši 12 %. Zvýhodnění přinesla jednotná sazba daně poplatníkům s vyššími příjmy. Zavedení jednotné sazby daně bylo důvodem pro zrušení společného zdanění manželů. (Naše peníze, 2007).

3.4 Změny od roku 2010 do roku 2020

V období mezi lety 2010 a 2020 je zákon o daních z příjmů opakovaně novelizován. Nedochází však k žádným zásadnějším změnám ve zdaňování příjmů fyzických osob.

3.4.1 Základ daně a nezdánitelná část základu daně

Od roku 2010 až do roku 2020 byla základem daně z příjmů fyzických osob i nadále superhrubá mzda. Nezdánitelné části základu daně zůstaly stejné jako v předchozím roce. Novelizací zákona o daních z příjmů došlo v roce 2014 ke změnám především v terminologii. Například nezdánitelná položka hodnota daru se nahradila termínem bezúplatné plnění (Zákon č. 344/2013 Sb.).

3.4.2 Slevy na dani

Slevy na dani byly v tomto časovém období stejné jako v roce 2008. V tabulce 15 jsou uvedeny některé slevy na dani v časovém období od roku 2010 do roku 2020. Z nich je patrné, že částky jednotlivých slev byly v tomto období většinou nezměněny s výjimkou slevy na poplatníka.

V roce 2010 se zavedla tzv. povodňová daň. Fyzickým osobám se tak snížila měsíční sleva na poplatníka u daně z příjmů fyzických osob o 100 Kč na 1 970 Kč měsíčně. Za rok se tedy snížila o 1 200 Kč na částku 23 640 Kč. Stát tím získal prostředky, které šly do speciálního daňového fondu. Z toho měly být následně čerpány prostředky na likvidaci nebo prevenci povodní (Hovorka, 2010). V roce 2012 novela zákona o daních z příjmů vrátila slevu na poplatníka na částku 24 840 Kč. Tím byla zrušena povodňová daň zavedená pro rok 2011 (Jurčík, 2015, s. 11).

Tabulka 15 Slevy na dani v letech 2010-2020

Slevy na dani	2010-2011	2012-2013	2014-2020
na poplatníka	23 640 Kč	24 840 Kč	24 840 Kč
na poplatníka starobního důchodce	23 640 Kč	24 840 Kč	24 840 Kč
na vyživovanou manželku/manžela	24 840 Kč	24 840 Kč	24 840 Kč
na invaliditu I. a II. stupně	2 520 Kč	2 520 Kč	2 520 Kč
na invaliditu III. stupně	5 040 Kč	5 040 Kč	5 040 Kč
na studenta	4 020 Kč	4 020 Kč	4 020 Kč
za umístění dítěte	---	---	do výše minimální mzdy

Zdroj: vlastní zpracování Zákon č. 586/1996, Sb.

Od roku 2010 se zrušilo členění na plný a částečný invalidní důchod. Nově byl rozhodující stupeň invalidity podle předpisů upravujících důchodové pojištění. Zákon o daních z příjmů

začal používat termín invalidní důchod pro invaliditu prvního, druhého nebo třetího stupně (Zákon č. 306/2008 Sb.).

Změna zákona v roce 2013 přinesla zrušení slevy na dani z příjmů fyzických osob pro důchodce. Poplatník, který k 1. lednu zdaňovacího období 2013 pobíral starobní důchod z důchodového pojištění nebo ze zahraničního povinného pojištění stejného druhu, neměl nárok na slevu na dani ve výši 24 840 Kč (Zákon č. 500, 2012 Sb.). Tato zákonná úprava byla shledána Ústavním soudem jako protiústavní pro nerovnost mezi poplatníky a v roce 2014 ji mohli pracující důchodci znovu uplatnit (Pospíšil, 2014).

Za rok 2014 mohli rodiče poprvé uplatnit slevu na dani ve výši prokázaných výdajů za umístění dítěte ve školce nebo předškolním zařízení, tzv. školkovné. Výše slevy se odvíjela od výše minimální mzdy a za rok 2014 si tak mohli rodiče uplatnit slevu do výše 8 500 Kč. Slevu mohl uplatnit jeden z rodičů po skončení kalendářního roku buď u zaměstnavatele, nebo v daňovém přiznání (Zákon č. 344/2013 Sb.).

V jednotlivých letech 2014-2020 se výše slevy na dani za umístění dítěte ve školce nebo předškolním zařízení zvyšovala v závislosti na výšce minimální mzdy. Přehled výše slev za umístění dítěte v předškolním zařízení je uveden v tabulce 16.

Tabulka 16 Výše slevy za umístění dítěte v předškolním zařízení v roce 2014-2020

2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
8 500 Kč	9 200 Kč	9 900 Kč	11 000 Kč	12 200 Kč	13 350 Kč	14 600 Kč

Zdroj: vlastní zpracování

3.4.3 Daňové zvýhodnění

V roce 2010 se zvýšila částka daňového zvýhodnění na vyživované dítě, které žije s poplatníkem v domácnosti, na 11 604 Kč ročně. V roce 2012 se částka na vyživované dítě zvýšila na 13 404 Kč. Od roku 2015 došlo ke změně daňového zvýhodnění podle počtu dětí. Nově se zavedly slevy na druhé, třetí a další dítě žijící ve společné domácnosti, a to 15 804 Kč na druhé a 17 004 Kč na třetí a další dítě. Novelizací zákona o daních z příjmů v roce 2016 se zvýšilo daňové zvýhodnění na druhé, třetí a další dítě. U druhého dítěte vzrostlo daňové zvýhodnění na 17 004 Kč a u třetího a dalšího dítěte bylo navýšeno na 20 604 Kč (Zákon č. 127/2015 Sb.). V roce 2017 došlo novelizací zákona k navýšení těchto částek na 19 404 Kč u druhého dítěte a 24 204 Kč u třetího a dalšího dítěte. Částky daňového

zvýhodnění zůstaly stejné do roku 2020. Přehled daňového zvýhodnění na vyživované dítě v letech 2010–2020 je uveden v tabulce 17.

Tabulka 17 Daňové zvýhodnění na dítě v letech 2010-2020

2010-2011	2012-2014	podle počtu dětí	2015	2016	2017-2020
11 604 Kč	13 404 Kč	1.dítě	13 404 Kč	13 404 Kč	13 404 Kč
		2.dítě	15 804 Kč	17 004 Kč	19 404 Kč
		3.dítě	17 004 Kč	20 604 Kč	24 204 Kč

Zdroj: vlastní zpracování Zákon č. 586/1996, Sb.

3.4.4 Sazba daně

V roce 2010 se nezměnila ani 15 % sazba daně, která zůstala pro všechny poplatníky stejná.

V roce 2013 došlo u poplatníků s vysokým příjmem k solidárnímu zvýšení daně (Zákon č. 500/2012 Sb.). Solidární daň byla v České republice poměrně nová. Vznikla v tomto roce z důvodu snížení schodku státního rozpočtu a platili ji lidé s mimořádně vysokými příjmy (Money, 2020). Výše solidární daně byla 7 %. Neodváděla se z celého příjmu, ale jenom z částky nad limitem pro solidární daň. Limitem byl 48násobek průměrné mzdy. Do solidární daně spadal jen aktivní příjem, tedy příjem ze zaměstnání nebo z podnikání. Pokud měl poplatník příjem z pronájmu, výhry peněz v loterii, prodejem nemovitosti nebo z kapitálového majetku, solidární daň se na takto nabyté peníze nevztahovala (Zákon č. 500/2012 Sb.).

3.5 Změny v roce 2021 a 2022

Ve sbírce zákonů vyšel na konci roku 2020 Zákon č. 609/2020 Sb. – tzv. daňový balíček 2021, který obsahoval rozsáhlé změny v zákoně o daních z příjmů. Změny se vztahovaly zejména na poplatníka daně z příjmů fyzických osob ze závislé činnosti. Tyto změny vstoupily v platnost od 1. 1. 2021 (Zákon č. 609/2020 Sb.).

3.5.1 Základ daně

Nově bylo stanoveno, že základem daně byly jen příjmy ze závislé činnosti. Uvedená změna znamenala, že základem daně z příjmů fyzických osob ze závislé činnosti v roce 2021 byla

hrubá mzda. Dochází tedy ke zrušení tzv. superhrubé mzdy, která byla zavedena od roku 2008. Tím se výrazně snížily měsíční zálohy na rozdíl od dřívějšího výpočtu záloh přes superhrubou mzdu (Macháček, 2021).

Uvedená změna, která zrušila superhrubou mzdu, měla dle výpočtů Národní rozpočtové rady připravit nejenom stát, ale i samosprávu až o 88 miliard Kč. Tato zásadní ztráta se měla vrátit na základě vyššího výběru DPH a spotřební daně. Uvedený předpoklad vznikl na základě toho, že lidé budou více utrácet, protože se jim snížily daně na základě zrušení superhrubé mzdy (Kučera a Hovorka, 2020).

3.5.2 Nezdánitelná část základu daně

Základ daně je možné snížit o nezdanitelné části základu daně, které upravuje § 15 Zákona o daních z příjmů. Těmito nezdanitelnými částmi základu daně jsou: bezúplatná plnění (dříve označované jako dary), úroky z hypotečního nebo obdobného úvěru, pojistné na penzijní připojištění, pojistné na soukromé životní pojištění, členské odborové příspěvky, příspěvek na úhradu dalšího vzdělávání.

Bezúplatné plnění, které je ve formě darů pro přesně dané účely vymezené v § 15, muselo převýšit 2 % základu daně nebo dosáhnout minimální částky 1 000 Kč. Pro rok 2021 byla novelou zákona o daních z příjmů stanovena na maximální částku 30 % ze základu daně (Zákon 39/2021 Sb.). V roce 2022 byla pro bezúplatné plnění stanovena maximální částka 15 % ze základu daně.

Za bezúplatné plnění je považováno i bezpříspěvkové dárcovství krve a odběr složek krve provedený v jednom dni. Hodnota odběru krve byla oceněna částkou 3 000 Kč za jeden odběr. Dále bylo možné snížit základ daně při darování orgánu od žijícího dárce nebo darování krvinek, které se pro daňové účely oceňovalo částkou 20 000 Kč.

Úroky z úvěrů ze stavebního spoření, hypotečního nebo obdobného úvěru lze odečíst rovněž od základu daně. Od roku 2021 se maximální limit pro odečtení úroků snížil z 300 000 Kč na poloviční částku 150 000 Kč. Nový maximální limit platil pro bytovou potřebu po 1. lednu 2021.

Od základu daně lze odečíst maximální částku 24 000 Kč za příspěvky placené poplatníkem na penzijní připojištění se státním příspěvkem, penzijní pojištění a doplňkové penzijní spoření. Od základu daně je možné odečíst poplatníkem zaplacené pojistné na jeho soukromé životní pojištění rovněž v maximální výši 24 000 Kč.

Rovněž je možné od základu daně odečíst členské příspěvky zaplacené členem odborové organizace, která obhajuje hospodářské a sociální zájmy zaměstnanců, v maximální výši 3 000 Kč za zdaňovací období.

Příspěvek na úhradu dalšího vzdělání je nezdanitelnou částí základu daně na úhrady zkoušek ověřující výsledky dalšího vzdělávání. Základ daně je možné snížit maximálně o 10 000 Kč, u poplatníků se zdravotním postižením o 13 000 Kč a poplatníci s těžším zdravotním postižením mohou uplatnit částku 15 000 Kč (Kučerová, 2021).

3.5.3 Sazba daně

Konkrétně ustanovení v § 16 stanovilo pro rok 2021 i 2022 sazbu daně u fyzických osob, která činila 15 % nebo 23 %, a to v závislosti na výši základu daně. Sazba daně ve výši 15 % se týkala těch poplatníků, kteří měli příjmy do 48násobku průměrné mzdy. Jestli poplatníkův základ daně přesahoval 48násobek průměrné mzdy, zdanil své příjmy nad tento základ sazbou daně ve výši 23 %. Zvýšená sazba daně 23 % nahradila solidární daň (Zákon č. 609/2020 Sb.).

3.5.4 Slevy na dani

V roce 2021 mohl poplatník daně z příjmů fyzických osob uplatnit následující slevy: základní slevu na poplatníka, slevu na manžela, základní slevu na invaliditu, rozšířenou slevu na invaliditu, slevu na držitele průkazu ZTP/P, slevu na studenta a slevu za umístění dítěte.

Pro rok 2021 se zvýšila základní sleva na poplatníka na částku 27 840 Kč. Základní sleva na poplatníka byla zvýšena poprvé od roku 2008 z částky 24 840 Kč. V roce 2022 se základní sleva na poplatníka zvýšila na částku 30 840 Kč (Zákon č. 609/2020 Sb.). Sleva na dani za umístění dítěte, tzv. školkovné se zvýšila dle minimální mzdy. Z původních maximálních 14 600 Kč v roce 2020 se uvedená sleva zvýšila pro rok 2021 na maximálních 15 200 Kč. Pro rok 2022 se zvýšila sleva za umístění dítěte na částku 16 200 Kč. Ostatní slevy na dani ve srovnání s rokem 2020 zůstaly stejné. Přehled slev na dani v roce 2021 a 2022 je uveden v tabulce 18.

Tabulka 18 Přehled slev na dani v roce 2021 a 2022

Slevy na dani	2021	2022
na poplatníka	27 840 Kč	30 840 Kč
na manželku/manžela	24 840 Kč	24 840 Kč
na manželku/manžela držitele průkazu ZTP/P	49 680 Kč	49 680 Kč
na invaliditu I. a II. stupně	2 520 Kč	2 520 Kč
na invaliditu III. stupně	5 040 Kč	5 040 Kč
na poplatníka držitele průkazu ZTP/P	16 140 Kč	16 140 Kč
na studenta	4 020 Kč	4 020 Kč

Zdroj: vlastní zpracování dle Zákona č. 586/1992 Sb., § 35ba

3.5.5 Daňové zvýhodnění

Výše daňového zvýhodnění na vyživované dítě ve společně hospodařící domácnosti byla pro rok 2021 stanovena na 15 204 Kč ročně, u druhého vyživovaného dítěte 19 404 Kč a u třetího a každého dalšího dítěte 24 204 Kč (Zákon č. 609/2020 Sb.). V roce 2022 se navýšily částky daňového zvýhodnění u druhého vyživovaného dítěte na 22 320 Kč ročně a u třetího a dalšího dítěte na 27 840 Kč ročně (Zákon č. 285/2021 Sb.). Přehled daňového zvýhodnění v roce 2021 a 2022 je uveden v tabulce 19.

Tabulka 19 Přehled daňového zvýhodnění v roce 2021 a 2022

Daňové zvýhodnění	2021	2022
na 1. vyživované dítě	15 204 Kč	15 204 Kč
na 2. vyživované dítě	19 404 Kč	22 320 Kč
na 3. a každé další vyživované dítě	24 204 Kč	27 840 Kč
na 1. vyživované dítě s průkazem ZTP/P	30 408 Kč	30 408 Kč
na 2. vyživované dítě s průkazem ZTP/P	38 808 Kč	44 640 Kč
na 3. a každé další vyživované dítě s průkazem ZTP/P	48 408 Kč	55 680 Kč

Zdroj: vlastní zpracování dle Zákona č. 586/1992 Sb., § 35c

Zásadní změnou v roce 2021 bylo zrušení limitu pro uplatnění daňového bonusu. Daňový bonus bylo možné doposud uplatnit ve výši 60 300 Kč ročně. Od roku 2021 mohl být vyplácen bez omezení, nebyl zde stanoven žádný limit. Uvedená změna byla pozitivní především pro rodiny s nižšími příjmy a více dětmi (Karlíková, 2021).

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 ANALÝZA ZMĚN DANĚ Z PŘÍJMŮ FYZICKÝCH OSOB

V praktické části je na modelových poplatnících ukázán dopad změn zákona o daních z příjmů na zdaňování příjmů fyzických osob ze závislé činnosti. U modelových poplatníků je provedeno porovnání efektivní sazby daně. Srovnáváno je zdanění hrubých ročních příjmů fyzických osob v letech 2004, 2005, 2006, 2008 a 2022.

4.1 Charakteristika modelových příkladů výpočtu daně z příjmů FO

V praktické části je proveden výpočet daně z příjmů fyzických osob ze závislé činnosti u dvou poplatníků:

- poplatník A je svobodný, bezdětný;
- poplatník B je ženatý, uplatňuje slevu na manželku a dvě vyživované děti.

Výpočet daně z příjmů FO je proveden u těchto dvou poplatníků ze tří hrubých ročních příjmů, a to z nízkého, průměrného a vysokého.

V uvedených modelových situacích je proveden výpočet daně z příjmů fyzických osob v letech, kdy došlo ve zdanění příjmů fyzických osob k nejvýznamnějším legislativním změnám.

Na základě poznatků z teoretické části jsou vybranými roky:

- 2004 – od hrubého příjmu se odečetly nezdanitelné části základu daně, do kterých patřily části na poplatníka, manželku, dítě a jiné. Byla v účinnosti progresivní sazba daně, která měla čtyři pásma;
- 2005 – nezdanitelná část základu daně na vyživované dítě přechází v nově vzniklé daňové zvýhodnění na dítě, které se uplatnilo až po výpočtu progresivní sazby daně;
- 2006 – od vypočtené progresivní daně se odečetly nově vzniklé slevy na dani, které byly v předchozích letech uplatňovány jako nezdanitelné části základu daně;
- 2008 – daň se vypočetla z hrubého příjmu navýšeného o sociální a zdravotní pojištění zaměstnavatele, v účinnosti byla jednotná lineární 15 % sazba daně;
- 2022 – daň se vypočetla z hrubého příjmu, v účinnosti byla progresivní sazba daně 15 a 23 %, od daně se odečetly slevy a daňová zvýhodnění.

U modelových poplatníků v určených letech je vypočtena efektivní sazba daně.

Efektivní sazba daně se vypočítá jako podíl daňové povinnosti na hrubém příjmu poplatníka. Pro účely bakalářské práce je efektivní sazba daně zaokrouhlena na celé číslo.

K zjištění efektivní sazby daně je použit výpočet:

$$\text{efektivní sazba daně} = \frac{\text{daňová povinnost (daňový bonus)}}{\text{hrubý příjem}}$$

4.2 Daň z příjmů fyzických osob u poplatníka s nízkým příjmem

V následujících podkapitolách je na modelových příkladech poplatníků A a B znázorněn výpočet daně z příjmů fyzických osob s nízkým příjmem. Pro účely praktické části bakalářské práce je nízký příjem stanoven na 120 000 Kč ročně pro všechny uvedené roky.

4.2.1 Daň z příjmů FO u poplatníka s nízkým příjmem v roce 2004

K výpočtu daně z příjmů FO ze závislé činnosti se v roce 2004 používal následující algoritmus. Od základu daně se odečetly nezdanitelné části základu daně a vznikl upravený základ daně, který se zaokrouhlil na celá sta dolů. Následně po zaokrouhlení se použila příslušná daňová sazba podle pásma. Vznikla výsledná daňová povinnost. Uvedený postup výpočtu daně je prakticky znázorněn u modelových poplatníků v tabulce 20.

Z uvedené tabulky vyplývá, že modelový poplatník A, který je svobodný a bezdětný, měl roční příjem ve výši 120 000 Kč. Uvedený roční příjem byl tedy základem daně. Od základu daně se odečetla nezdanitelná část základu daně na poplatníka ve výši 38 040 Kč. Vznikl tak upravený základ daně, který se zaokrouhlil na celá sta dolů. Jeho výsledná částka ve výši 81 900 Kč spadala v roce 2004 do prvního daňového pásma (viz. příloha P IV), které se daniло sazbou 15 %. Poplatníkovi A tak vznikla daňová povinnost ve výši 12 285 Kč.

U ženatého poplatníka B s dvěma dětmi byl rovněž základem daně roční příjem ze závislé činnosti ve výši 120 000 Kč. Od základu daně se odečetla nezdanitelná část základu daně na poplatníka, stejně jako u poplatníka A, ve výši 38 040 Kč. Poplatník B mohl navíc, ve srovnání s poplatníkem A, uplatnit nezdanitelnou část základu daně na manželku ve výši 21 720 Kč a nezdanitelnou část na každé dítě ve výši 25 560 Kč, tedy za obě děti 51 120 Kč. Celkem mohl poplatník B odečíst od základu daně nezdanitelné části ve výši 110 880 Kč. Vznikl tak základ daně ve výši 9 120 Kč, který se zaokrouhlil na celá sta dolů. Upravený základ daně u poplatníka B spadl do prvního daňového pásma (viz. příloha P IV), stejně jako u poplatníka A. Při uplatnění 15 % daňové sazby vznikla poplatníkovi B daňová povinnost ve výši 1 365 Kč.

Tabulka 20 Výpočet daně z příjmů FO v roce 2004 u poplatníka s nízkým příjmem

NÍZKÝ PŘÍJEM 2004		poplatník A	poplatník B
Roční příjem		120 000 Kč	120 000 Kč
Navýšení o SP a ZP zaměstnavatele		×	×
Základ daně		120 000 Kč	120 000 Kč
Nezdanitelná část základu daně	celkem	-38 040 Kč	-110 880 Kč
	- na poplatníka	-38 040 Kč	-38 040 Kč
	- na manželku	0 Kč	-21 720 Kč
	- na 2 děti	0 Kč	-51 120 Kč
	- ostatní	0 Kč	0 Kč
Snížený základ daně o nezdanitelné části		81 960 Kč	9 120 Kč
Upravený základ daně (zaokrouhlený na 100 dolů)		81 900 Kč	9 100 Kč
Sazba daně		15 %	15 %
Daňová povinnost před odečtením slev		×	×
Slevy na dani	celkem	×	×
Daň po slevách			
Daňové zvýhodnění	celkem	×	×
Výsledná daň (+)		12 285 Kč	1 365 Kč
Daňový bonus (-)		×	×
Efektivní sazba		10 %	1 %

Daňová povinnost poplatníka B byla ve srovnání s poplatníkem A výrazně nižší z toho důvodu, že mohl uplatnit nezdanitelné části základu daně na manželku a dvě děti. Tato skutečnost je patrná i z hodnot efektivní sazby daně, která vyjadřuje výši skutečného zdanění. Bezdětný poplatník A zaplatil na dani 10 % a ženatý poplatník B s dvěma dětmi pouze 1 % ze svých hrubých ročních příjmů.

4.2.2 Daň z příjmů FO u poplatníka s nízkým příjmem v roce 2005

Na základě legislativních změn zákona o daních z příjmů dochází od roku 2005 ke změně výpočtu daně. Nezdanitelná část základu daně na vyživované dítě odečítaná od základu daně byla zrušena a nahrazena daňovým zvýhodněním na dítě, které upravovalo až výši vypočtené daně. V důsledku této změny nedocházelo jen ke snížení základu daně uplatněním nezdanitelných částí, ale snížila se i výsledná daň uplatněním daňového zvýhodnění na dítě. U poplatníků s nízkým příjmem mohlo dojít ke vzniku daňového bonusu.

Tabulka 21 Výpočet daně z příjmů FO u poplatníka s nízkým příjmem v roce 2005

NÍZKÝ PŘÍJEM 2005		poplatník A	poplatník B
Roční příjem		120 000 Kč	120 000 Kč
Navýšení o SP a ZP zaměstnavatele		×	×
Základ daně		120 000 Kč	120 000 Kč
Nezdanitelná část základu daně	celkem	-38 040 Kč	-59 760 Kč
	- na poplatníka	-38 040 Kč	-38 040 Kč
	- na manželku	-	-21 720 Kč
	- na 2 děti	×	×
	- ostatní	0 Kč	0 Kč
Snižovaný základ daně o nezdanitelné části		81 960 Kč	60 240 Kč
Upravený základ daně (zaokrouhlený na 100 dolů)		81 900 Kč	60 200 Kč
Sazba daně		15 %	15 %
Daňová povinnost před odečtením slev		×	×
Slevy na dani celkem		×	×
Daň po slevách		12 285 Kč	9 030 Kč
Daňové zvýhodnění	celkem	0 Kč	-12 000 Kč
	- na 1. dítě	0 Kč	-6 000 Kč
	- na 2. dítě	0 Kč	-6 000 Kč
Výsledná daň (+)		12 285 Kč	-
Daňový bonus (-)		-	- 2 970 Kč
Efektivní sazba		10 %	- 2 %

V tabulce 21 je znázorněn výpočet daně z příjmů FO u poplatníků s nízkým příjmem v roce 2005. Z uvedené tabulky vyplývá, že legislativní změny neměly žádný dopad na bezdětného poplatníka A. Jeho výsledná daňová povinnost byla stejná jako v roce 2004 ve výši 12 285 Kč.

U poplatníka B se uvedené legislativní změny ve výpočtu daně z příjmů FO projeví následovně. Od základu daně se odečetla nezdanitelná část na poplatníka ve výši 38 040 Kč a na manželku ve výši 21 720 Kč. Vypočtený a upravený základ daně se zaokrouhlil na celá sta dolů. Jeho výsledná částka ve výši 60 200 Kč spadala v roce 2005 do prvního daňového pásma (viz příloha P IV), které se danilo sazbou 15 %. Od vypočtené daně se nově odečetlo daňové zvýhodnění na dítě ve výši 6 000 Kč. V případě modelového poplatníka B s dvěma dětmi se tedy odečetla celková částka 12 000 Kč. Výsledkem byl vznik daňového bonusu ve výši 2 970 Kč.

Výše uvedené legislativní změny měly dopad i na efektivní sazbu daně u poplatníka B. Zatímco efektivní sazba daně u poplatníka A zůstala stejná jako v předchozím roce 2004,

u poplatníka B se výrazně snižuje a dosahuje hodnoty -2 %. Je tedy patrné, že uplatněné daňové zvýhodnění na dvě děti snížilo daň o 4 335 Kč ve srovnání s rokem 2004, kdy se uplatňovala nezdanitelná část základu daně na vyživované dítě.

4.2.3 Daň z příjmů FO u poplatníka s nízkým příjmem v roce 2006

V roce 2006 dochází legislativními změnami zákona o daních z příjmů ke změně výpočtu daně u poplatníka A i B. Upraveny byly daňová pásma a sazby daně. Nezdanitelné části základu daně na poplatníka a na manželku, odečítané od základu daně, byly zrušeny a nahrazeny slevami na poplatníka a na manželku, které se odečítaly až od vypočtené daně. Výsledkem byla daň po slevách. Zákon i nadále umožňoval uplatnění jiných nezdanitelných částí základu daně (např. úroky z úvěru, členské příspěvky, penzijní a životní pojištění, dary), které musely daňoví poplatníci doložit a byly omezeny maximální částkou dle zákona o daních z příjmů. Tabulka 22 znázorňuje, jak se výše uvedené změny projeví ve výpočtu daně z příjmů u obou modelových poplatníků.

Tabulka 22 Výpočet daně z příjmů FO u poplatníka s nízkým příjmem v roce 2006

NÍZKÝ PŘÍJEM 2006		poplatník A	poplatník B
Roční příjem		120 000 Kč	120 000 Kč
Navýšení o SP a ZP zaměstnavatele		×	×
Základ daně		120 000 Kč	120 000 Kč
Nezdanitelná část základu daně	celkem	0 Kč	0 Kč
	- ostatní	0 Kč	0 Kč
Snížený základ daně o nezdanitelné části		120 000 Kč	120 000 Kč
Upravený základ daně (zaokrouhlený na 100 dolů)		120 000 Kč	120 000 Kč
Sazba daně		12 %	12 %
Daňová povinnost před odečtením slev		14 400 Kč	14 400 Kč
Slevy na dani	celkem	-7 200 Kč	-11 400 Kč
	- na poplatníka	-7 200 Kč	-7 200 Kč
	- na manželku	0 Kč	-4 200 Kč
Daň po slevách		7 200 Kč	3 000 Kč
Daňové zvýhodnění	celkem	0 Kč	-12 000 Kč
	- na 1. dítě	0 Kč	-6 000 Kč
	- na 2. dítě	0 Kč	-6 000 Kč
Výsledná daň (+)		7 200 Kč	-
Daňový bonus (-)		-	- 9 000 Kč
Efektivní sazba		6 %	-8 %

U poplatníka A byl základem daně roční příjem ve výši 120 000 Kč, který spadl do prvního daňového pásma (viz. příloha P IV), které se danilo sazbou 12 %, tedy nižší než v předcházejících letech. Vznikla daňová povinnost před odečtením slev ve výši 14 400 Kč. Následně byla uplatněna sleva na poplatníka ve výši 7 200 Kč a vznikla výsledná daňová povinnost 7 200 Kč. Uvedený postup při výpočtu daně z příjmů FO snížil výslednou daňovou povinnost u poplatníka A ve srovnání s rokem 2004 a 2005 o částku 5 085 Kč.

Ženatý poplatník B s dvěma dětmi měl stejný základ daně jako poplatník A ve výši 120 000 Kč a rovněž u něho byla použita stejná daňová sazba 12 %. Po výpočtu daně vznikla daňová povinnost před slevami ve výši 14 400 Kč, od které se odečetly slevy. Poplatník B uplatňoval slevu na poplatníka 7 200 Kč a na manželku 4 200 Kč. Z vypočtené daně po slevách ve výši 3 000 Kč se následně odečetlo daňové zvýhodnění na dítě, které nebylo diferencované. Za každé dítě si tak mohl poplatník odečíst částku 6 000 Kč. Při použití uvedeného algoritmu výpočtu daně vznikl poplatníkovi B daňový bonus ve výši 9 000 Kč. Poplatníkovi B se zvýšil daňový bonus ve srovnání s rokem 2005 o 6 030 Kč.

Efektivní sazba daně u poplatníka A byla 6 % a u poplatníka B, který navíc uplatňuje slevu na manželku a daňové zvýhodnění na dvě děti, byla -8 %. Je tedy patrné, že změny sazeb daně v daňových pásmech a uplatnění slev až po zdanění, snížily daňovou povinnost modelových poplatníků ještě více než v předcházejícím roce 2005.

4.2.4 Daň z příjmů FO u poplatníka s nízkým příjmem v roce 2008

Legislativní úprava zákona daně z příjmů pro rok 2008 změnila stanovení základu daně tak, že se navýšil o zdravotní a sociální pojištění hrazené zaměstnavatelem. Dále stanovila jednotnou lineární sazbu daně. Výpočet daně z příjmů FO se ve srovnání s přechozími roky změnil u obou modelových poplatníků. V tabulce 23 je znázorněn výpočet daně z příjmů FO u poplatníků s nízkým příjmem v roce 2008.

U obou modelových poplatníků se k hrubému ročnímu příjmu přičetlo sociální a zdravotní pojištění zaměstnavatele. Nebo se hrubý roční příjem vynásobil koeficientem 1,35. Tím se zvýšil základ daně ve srovnání s předchozími roky ze 120 000 Kč na 162 000 Kč. Upravený základ daně obou poplatníků se zaokrouhlil na celá sta dolů a vynásobil jednotnou lineární sazbou daně 15 %. Po výpočtu daně vznikla daň před slevami, která u obou poplatníků dosahovala částky 24 300 Kč.

U poplatníka A se od daně před slevami odečetla sleva na poplatníka ve výši 24 840 Kč, která se ve srovnání s předchozím rokem více jak trojnásobně zvýšila. Po odečtení slevy na poplatníka vzniklo záporné číslo, ale slevu na dani mohl poplatník uplatnit pouze do výše daňové povinnosti. Z toho důvodu byla daň po slevách 0 Kč.

U poplatníka B se od daně před slevami odečetla rovněž sleva na poplatníka ve výši 24 840 Kč, a ještě sleva na manželku ve výši 24 840 Kč, která byla také výrazně navýšena ve srovnání s předchozím rokem. Stejně jako u poplatníka A bylo možné uplatnit slevu pouze do výše daňové povinnosti, proto byla daň po slevách 0 Kč. Poplatník B dále uplatňoval daňové zvýhodnění na dvě děti. Na každé dítě si mohl odečíst částku 10 680 Kč. Daňové zvýhodnění na dítě se ve srovnání s rokem 2006 zvýšilo o 4 680 Kč. Ženatému poplatníkovi s dvěma dětmi vznikl daňový bonus ve výši 21 360 Kč. Ve srovnání s rokem 2006 se jeho daňový bonus zvýšil o 12 360 Kč.

Tabulka 23 Výpočet daně z příjmů FO u poplatníka s nízkým příjmem v roce 2008

NÍZKÝ PŘÍJEM 2008		poplatník A	poplatník B
Roční příjem		120 000 Kč	120 000 Kč
Navýšení o SP a ZP zaměstnavatele		42 000 Kč	42 000 Kč
Základ daně		162 000 Kč	162 000 Kč
Nezdanitelná část základu daně	celkem	0 Kč	0 Kč
	- ostatní	0 Kč	0 Kč
Snížený základ daně o nezdanitelné části		162 000 Kč	162 000 Kč
Upravený základ daně (zaokrouhlený na 100 dolů)		162 000 Kč	162 000 Kč
Sazba daně		15 %	15 %
Daňová povinnost před odečtením slev		24 300 Kč	24 300 Kč
Slevy na dani	celkem	-24 840 Kč	-49 680 Kč
	- na poplatníka	-24 840 Kč	-24 840 Kč
	- na manželku	0 Kč	-24 840 Kč
Daň po slevách		0 Kč	0 Kč
Daňové zvýhodnění	celkem	0 Kč	-21 360 Kč
	- na 1. dítě	0 Kč	-10 680 Kč
	- na 2. dítě	0 Kč	-10 680 Kč
Výsledná daň (+)		0 Kč	-
Daňový bonus (-)		-	- 21 360 Kč
Efektivní sazba		0 %	- 18 %

Při použití uvedeného způsobu výpočtu daně se u obou poplatníků snížila efektivní sazba daně. Poplatník A dosáhl efektivní sazby daně ve výši 0 % ve srovnání s rokem 2006, kdy dosáhl 6 %. U poplatníka B byla efektivní sazba daně -18 %. Jeho daňové zatížení se tedy snížilo o 10 % ve srovnání s předchozím rokem. I když byl v roce 2008 navýšen základ daně, jednotlivé slevy byly výrazně navýšeny, a došlo tak ke snížení daňového zatížení poplatníků ve srovnání s rokem 2006.

4.2.5 Daň z příjmů FO u poplatníka s nízkým příjmem v roce 2022

Novelizace zákona o daních z příjmů platná pro rok 2022 změnila stanovení základu daně pro výpočet daně z příjmů, kdy bylo zrušeno navýšení základu daně o zdravotní a sociální pojištění hrazené zaměstnavatelem. Sazba daně byla rozlišena podle daňových pásem na 15 a 23 %. Dále byly výrazně zvýšeny slevy a daňové zvýhodnění na dítě bylo diferencováno.

V roce 2022 se k výpočtu daně z příjmů používal hrubý roční příjem, který byl u modelových poplatníků 120 000 Kč. Vypočtený a upravený základ daně obou poplatníků se zaokrouhlil na celá sta dolů. U upraveného základu daně se použila sazba daně dle pásma. Protože základ daně nepřesahoval 48násobek průměrné mzdy, uplatnila se 15 % sazba daně. Vznikla daň před slevami ve výši 18 000 Kč.

U poplatníka A se od daně před slevami odečetla pouze sleva na poplatníka ve výši 30 840 Kč, která se ve srovnání s předchozím rokem zvýšila o 6 000 Kč. Při uplatnění slevy na poplatníka nemohl podle zákona o daních z příjmů vzniknout daňový bonus. Daň proto byla snížena maximálně na nulu.

U poplatníka B se od daně před slevami odečetla rovněž sleva na poplatníka 30 840 Kč a ještě sleva na manželku ve výši 24 840 Kč, která zůstala stejná jako v roce 2008. Stejně jako u poplatníka A bylo možné uplatnit slevu pouze do výše daňové povinnosti, proto byla daň po slevách 0 Kč. Poplatník B dále uplatňoval daňové zvýhodnění na dvě děti. Na první dítě mohl uplatnit daňové zvýhodnění ve výši 15 204 Kč a na druhé dítě 22 320 Kč. Celkově se daňové zvýhodnění na obě děti ve srovnání s rokem 2008, zvýšilo o 16 164 Kč. O tuto částku se ženatému poplatníkovi s dvěma dětmi zvýšil daňový bonus na 37 524 Kč.

Efektivní sazba daně u poplatníka A byla 0 %, stejně jako v roce 2008. U poplatníka B, který uplatňoval navíc slevu na manželku a daňové zvýhodnění na dvě děti, byla -31 %. Efektivní sazba daně byla u poplatníka B výrazně nižší než v roce 2008 a to z toho důvodu, že nebyl navyšován základ daně o sociální a zdravotní pojištění hrazené zaměstnavatelem, byla zvýšena sleva na poplatníka i daňové zvýhodnění na dítě, které bylo v tomto roce

diferencované na první a druhé dítě. Uvedený výpočet daně z příjmů FO u poplatníků s nízkým příjmem v roce 2022 je znázorněn v níže uvedené tabulce 24.

Tabulka 24 Výpočet daně z příjmů FO u poplatníka s nízkým příjmem v roce 2022

NÍZKÝ PŘÍJEM 2022		poplatník A	poplatník B
Roční příjem		120 000 Kč	120 000 Kč
Navýšení o SP a ZP zaměstnavatele		×	×
Základ daně		120 000 Kč	120 000 Kč
Nezdanitelná část základu daně	celkem	0 Kč	0 Kč
	- ostatní	0 Kč	0 Kč
Snížený základ daně o nezdanitelné části		120 000 Kč	120 000 Kč
Upravený základ daně (zaokrouhlený na 100 dolů)		120 000 Kč	120 000 Kč
Sazba daně		15 %	15 %
Daňová povinnost před odečtením slev		18 000 Kč	18 000 Kč
Slevy na dani	celkem	-30 840 Kč	-55 680 Kč
	- na poplatníka	-30 840 Kč	-30 840 Kč
	- na manželku	0 Kč	-24 840 Kč
Daň po slevách		0 Kč	0 Kč
Daňové zvýhodnění	celkem	0 Kč	-37 524 Kč
	- na 1. dítě	0 Kč	-15 204 Kč
	- na 2. dítě	0 Kč	-22 320 Kč
Výsledná daň (+)		0 Kč	-
Daňový bonus (-)		-	- 37 524 Kč
Efektivní sazba		0 %	- 31 %

4.2.6 Efektivní sazba daně z příjmů FO u poplatníků s nízkým příjmem

Jednotlivé legislativní změny měly dopad na efektivní sazbu daně, která je shrnuta v tabulce 25. Z uvedené tabulky je patrné, že změny v daních z příjmů fyzických osob měly jednoznačně pozitivní účinek na poplatníky s nízkým příjmem.

Tabulka 25 Efektivní sazba daně u poplatníka s nízkým příjmem

	2004	2005	2006	2008	2022
Poplatník A	10 %	10 %	6 %	0 %	0 %
Poplatník B	1 %	-2 %	-8 %	-18 %	-31 %

U poplatníka A nedošlo v letech 2004 a 2005 ke změně v efektivní sazbě daně z toho důvodu, že legislativní změny neměly dopad na jeho výpočet daně z příjmů. Efektivní sazba daně u poplatníka A tedy zůstává 10 %. V roce 2006 se jeho efektivní sazba daně snížila

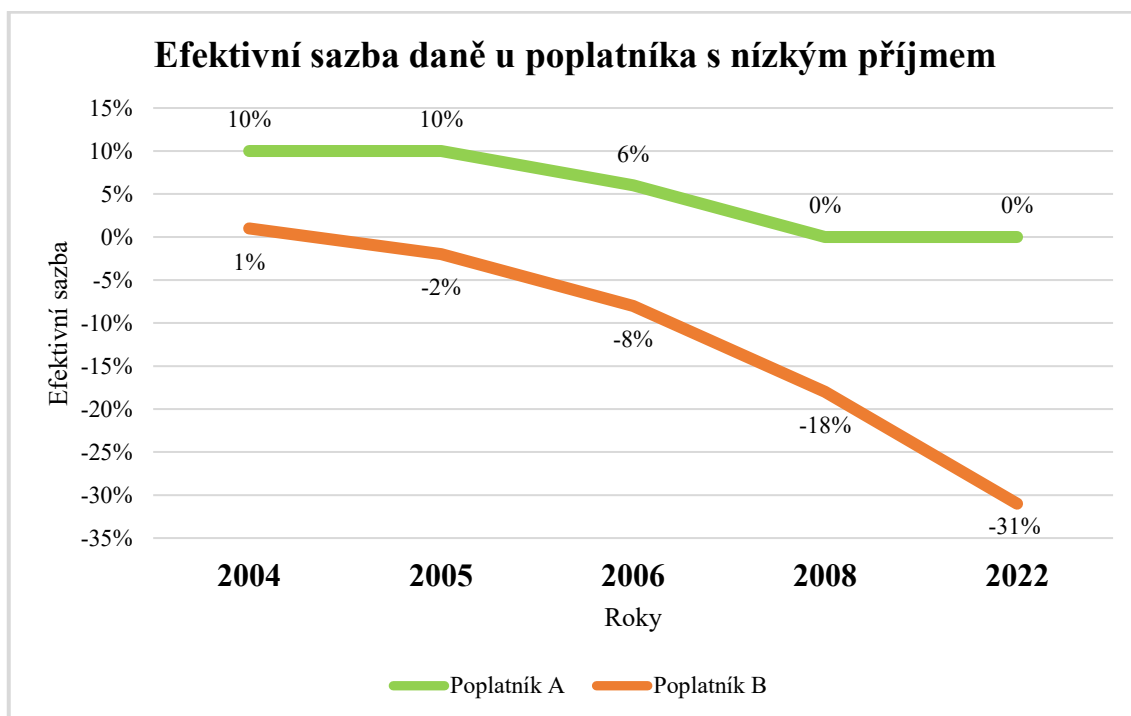

z toho důvodu, že nezdánitelná část základu daně na poplatníka přešla na nově vzniklou slevu na dani, která se odečítala až od vypočtené daně. Na jeho efektivní sazbu daně měla vliv také změna sazby daně v prvním pásmu, která se snížila na 12 %. V roce 2008 i 2022 byla efektivní sazba daně shodná 0 % a to i přesto, že výpočet daně z příjmů byl v těchto letech odlišný. V roce 2008 se navýšil základ daně o sociální a zdravotní pojištění hrazené zaměstnavatelem, změnila se sazba daně na jednotnou lineární sazbu 15 % a současně se výrazně navýšila sleva na poplatníka. V roce 2022 byl základem daně už jen roční hrubý příjem poplatníka a zvýšila se sleva na poplatníka. V obou sledovaných obdobích vyšla daň po uplatněných slevách v záporných hodnotách, ale tyto slevy se mohly odečíst pouze do výše daňové povinnosti, proto byla efektivní sazba daně 0 %.

Efektivní sazba daně byla u ženatého poplatníka B s dvěma dětmi odlišná. V roce 2004 dosáhla 1 %. V roce 2005 se nezdánitelná část základu daně na dítě nahradila nově vzniklým daňovým zvýhodněním, které se odečítalo až od výsledné daně. Nově tak vznikl daňový bonus a u poplatníka B byla tedy efektivní sazba daně v záporné hodnotě -2 %. V roce 2006 se změnila sazby daně a daňová pásma. U modelového poplatníka se uplatnila 12 % sazba daně. Dále přešly nezdánitelné části základu daně na poplatníka a manželku do nově vzniklých slev na dani, které se odečetly až od vypočtené daně. Výsledkem těchto změn bylo, že u poplatníka B dosáhla efektivní sazba daně -8 %. V roce 2008 se navýšil základ daně, sazba daně byla jednotná lineární 15 %. Zvýšení základu daně a daňové sazby bylo kompenzováno výrazným zvýšením slev na dani i daňového zvýhodnění na dítě. Výsledkem těchto legislativních změn bylo snížení efektivní sazby daně u modelového poplatníka B na -18 %. V roce 2022 se u něj efektivní sazba daně ještě snížila na -31 % a to z toho důvodu, že se nenavýšoval základ daně, a zvýšila se u něj sleva na poplatníka a daňové zvýhodnění na děti, které bylo diferencované.

Vývoj daňového zatížení u poplatníků s nízkým příjmem v jednotlivých letech je prezentován v grafu 1. Efektivní sazba daně u bezdětného poplatníka A ukazuje na nízkou daňovou povinnost, ve všech letech nižší než skutečná sazba daně. U ženatého poplatníka B s dvěma dětmi se daňový bonus projevil v záporných hodnotách efektivní sazby daně. Daňového bonusu, vypláceného od roku 2005, docílil poplatník B uplatněním daňového zvýhodnění na dvě vyživované děti. Nejvyššího daňového bonusu dosáhl v roce 2022. Tento fakt ukazuje na podporu státu rodin s dětmi. Vliv na nejvyšší efektivní sazbu daně v roce 2022 u poplatníka B mělo zrušení superhrubé mzdy, navýšení slev a daňového zvýhodnění na vyživované děti.

Graf 1 Efektivní sazba daně u daně z příjmů FO u poplatníka s nízkým příjmem

4.3 Daň z příjmů fyzických osob u poplatníka s průměrným příjmem

Na modelových poplatnících A a B je v dalších podkapitolách demonstrován výpočet daně z příjmů FO u poplatníka s průměrným příjmem. Pro účely praktické části bakalářské práce je průměrný hrubý roční příjem stanoven na 300 000 Kč ročně pro všechny uvedené roky.

4.3.1 Daň z příjmů FO u poplatníka s průměrným příjmem v roce 2004

V roce 2004 se od základu daně ve výši 300 000 Kč u poplatníka A odečetla nezdanitelná část základu daně na poplatníka ve výši 38 040 Kč. Vypočtený a upravený základ daně spadl do třetího daňového pásma, které se danilo ve výši 38 220 Kč + 25 % ze základu daně přesahujícího 218 400 Kč (viz. příloha P IV). Daňová povinnost poplatníka A dosáhla částky 49 095 Kč, zaplatil tedy na dani 16 % ze svého hrubého ročního příjmu.

U poplatníka B se od základu daně ve výši 300 000 Kč odečetla nezdanitelná část základu daně na poplatníka ve výši 38 040 Kč, dále nezdanitelná část na manželku ve výši 21 720 Kč a nezdanitelná část na dvě děti ve výši 51 120 Kč. Vypočtený a upravený základ daně dosáhl částky 189 100 Kč a spadl u poplatníka B do druhého daňového pásma, které se danilo ve výši 16 380 Kč + 20 % ze základu daně přesahujícího 109 200 Kč (viz. příloha P IV). Daňová povinnost poplatníka B dosáhla částky 32 360 Kč, zaplatil tedy na dani 11 %

ze svého hrubého ročního příjmu. V tabulce 26 je uveden výpočet daně z příjmů fyzické osoby ze závislé činnosti u poplatníka A a B s průměrným příjmem v roce 2004.

Tabulka 26 Výpočet daně z příjmů FO v roce 2004 poplatníka s průměrným příjmem

PRŮMĚRNÝ PŘÍJEM 2004		poplatník A	poplatník B
Roční příjem		300 000 Kč	300 000 Kč
Navýšení o SP a ZP zaměstnavatele		×	×
Základ daně		300 000 Kč	300 000 Kč
Nezdanitelná část základu daně	celkem	-38 040 Kč	-110 880 Kč
	- na poplatníka	-38 040 Kč	-38 040 Kč
	- na manželku	0 Kč	-21 720 Kč
	- na 2 děti	0 Kč	-51 120 Kč
- ostatní	0 Kč	0 Kč	
Snižovaný základ daně o nezdanitelné části		261 960 Kč	189 120 Kč
Upravený základ daně (zaokrouhlený na 100 dolů)		261 900 Kč	189 100 Kč
Sazba daně		38 220 Kč + 25 %	16 380 Kč + 20 %
Daňová povinnost před odečtením slev		×	×
Slevy na dani	celkem	×	×
Daň po slevách			
Daňové zvýhodnění	celkem	×	×
Výsledná daň (+)		49 095 Kč	32 360 Kč
Daňový bonus (-)		×	×
Efektivní sazba		16 %	11 %

Z uvedeného modelového příkladu vyplývá, že v roce 2004 se poplatníkovi B ve srovnání s poplatníkem A snížil základ daně navíc o nezdanitelnou část základu daně na manželku a dvě děti. Odečet těchto nezdanitelných částí základu daně u poplatníka B, které celkem dosáhly 72 840 Kč, způsobil, že se danilo v nižším daňovém pásmu než u poplatníka A.

Efektivní sazba daně v roce 2004 se u poplatníka s průměrným příjmem ve srovnání s nízkým příjmem zvýšila. U svobodného poplatníka A s průměrným příjmem se zvýšila o 6 % a u ženatého poplatníka B se stejným příjmem se zvýšila o 10 %.

4.3.2 Daň z příjmů FO u poplatníka s průměrným příjmem v roce 2005

Nejvýznamnější legislativní změnou v roce 2005 bylo zrušení nezdanitelné části základu daně na vyživované dítě, která se odečítala od základu daně. Nahradila se daňovým

zvýhodněním na dítě, které upravovalo až výši vypočtené daně. V roce 2005 nebylo daňové zvýhodnění diferencováno podle počtu dětí.

Tabulka 27 Výpočet daně z příjmů FO v roce 2005 poplatníka s průměrným příjmem

PRŮMĚRNÝ PŘÍJEM 2005		poplatník A	poplatník B
Roční příjem		300 000 Kč	300 000 Kč
Navýšení o SP a ZP zaměstnavatele		×	×
Základ daně		300 000 Kč	300 000 Kč
Nezdanitelná část základu daně	celkem	-38 040 Kč	-59 760 Kč
	- na poplatníka	-38 040 Kč	-38 040 Kč
	- na manželku	-	-21 720 Kč
	- na 2 děti	×	×
- ostatní	0 Kč	0 Kč	
Snižovaný základ daně o nezdanitelné části		261 960 Kč	240 240 Kč
Upravený základ daně (zaokrouhlený na 100 dolů)		261 900 Kč	240 200 Kč
Sazba daně		38 220 Kč + 25 %	38 220 Kč + 25 %
Daňová povinnost před odečtením slev		×	×
Slevy na dani	celkem	×	×
Daň po slevách		49 095 Kč	43 670 Kč
Daňové zvýhodnění	celkem	0 Kč	-12 000 Kč
	- na 1. dítě	0 Kč	-6 000 Kč
	- na 2. dítě	0 Kč	-6 000 Kč
Výsledná daň (+)		49 095 Kč	31 670 Kč
Daňový bonus (-)		-	-
Efektivní sazba		16 %	11 %

Z tabulek 26 a 27 vyplývá, že u svobodného a bezdětného poplatníka A nedošlo k žádné změně při výpočtu daně z příjmů fyzických osob. Důvodem byla skutečnost, že uplatňoval pouze daňové zvýhodnění na poplatníka, které zůstalo ve srovnání s rokem 2004 beze změn ve výši 38 040 Kč.

Uvedená legislativní změna měla dopad na poplatníka B při výpočtu daně z příjmů FO a došlo ke změně, ve srovnání s předchozím rokem, jak je patrné z tabulky 27. U ženatého poplatníka B s dvěma dětmi byla od základu daně odečtena nezdanitelná část základu daně na poplatníka ve výši 38 040 Kč, a ještě na manželku ve výši 21 720 Kč. Upravený základ daně se u poplatníka B danil ve třetím daňovém pásmu daňovou sazbou 38 220 Kč + 25 % (viz. příloha P IV), tedy ve vyšším pásmu s vyšší daňovou sazbou než v roce 2004. Vyššího daňového pásma dosáhl tím, že se od základu daně neodečetly nezdanitelné části základu daně

na dvě děti jako v roce 2004. Daňové zvýhodnění na dvě děti v celkové výši 12 000 Kč se odečetlo až od vypočtené daně. Výsledná daň u poplatníka B dosáhla částky 31 670 Kč. Ve srovnání s výpočtem daně v roce 2004 to bylo o 690 Kč méně. Efektivní sazba daně u poplatníka B zůstává po zaokrouhlení na celá čísla 11 % jako v roce 2004.

4.3.3 Daň z příjmů FO u poplatníka s průměrným příjmem v roce 2006

V roce 2006 došlo ke zrušení nezdanitelných částí na poplatníka a na manželku, které se odečítaly od základu daně. Byly nahrazeny slevami na dani, které se uplatňovaly až od vypočtené daně.

Tabulka 28 Výpočet daně z příjmů FO v roce 2006 poplatníka s průměrným příjmem

PRŮMĚRNÝ PŘÍJEM 2006		poplatník A	poplatník B
Roční příjem		300 000 Kč	300 000 Kč
Navýšení o SP a ZP zaměstnavatele		×	×
Základ daně		300 000 Kč	300 000 Kč
Nezdanitelná část základu daně	celkem	0 Kč	0 Kč
	- ostatní	0 Kč	0 Kč
Snížený základ daně o nezdanitelné části		300 000 Kč	300 000 Kč
Upravený základ daně (zaokrouhlený na 100 dolů)		300 000 Kč	300 000 Kč
Sazba daně		33 012 Kč + 25 %	33 012 Kč + 25 %
Daňová povinnost před odečtením slev		53 412 Kč	53 412 Kč
Slevy na dani	celkem	-7 200 Kč	-11 400 Kč
	- na poplatníka	-7 200 Kč	-7 200 Kč
	- na manželku	0 Kč	-4 200 Kč
Daň po slevách		46 212 Kč	42 012 Kč
Daňové zvýhodnění	celkem	0 Kč	-12 000 Kč
	- na 1. dítě	0 Kč	-6 000 Kč
	- na 2. dítě	0 Kč	-6 000 Kč
Výsledná daň (+)		46 212 Kč	30 012 Kč
Daňový bonus (-)		-	-
Efektivní sazba		15 %	10 %

Z tabulky 28 je patrné, že upravený základ daně byl u obou poplatníků s průměrným příjmem stejný. Jejich upravený základ daně ve výši 300 000 Kč spadl do třetího daňového pásma (viz. příloha P IV), které se danilo ve výši 33 012 Kč + 25 % ze základu daně přesahujícího 218 400 Kč.

Po výpočtu daňové povinnosti se u obou poplatníků odečetla sleva na poplatníka ve výši 7 200 Kč a u poplatníka B navíc sleva na manželku ve výši 4 200 Kč. Vznikla daň po slevách a u poplatníka B bylo uplatněno daňové zvýhodnění na dvě děti v celkové výši 12 000 Kč.

Výsledná daň u poplatníka A činila 46 212 Kč a u poplatníka B byla 30 012 Kč. Nižší daň u poplatníka B způsobilo uplatnění slevy na manželku a daňového zvýhodnění na dvě děti.

Efektivní sazba daně u poplatníka A byla 15 % a u poplatníka B dosáhla 10 %. Ve srovnání s předchozím rokem 2005 se u obou poplatníků snížila o 1 %.

4.3.4 Daň z příjmů FO u poplatníka s průměrným příjmem v roce 2008

V roce 2008 se legislativními změnami v zákoně o daních z příjmů navýšil základ daně o zdravotní a sociální pojištění placené zaměstnavatelem. Sazba daně byla jednotná lineární. Výrazně se navýšily částky jednotlivých slev a daňového zvýhodnění na dítě.

Tabulka 29 Výpočet daně z příjmů FO v roce 2008 poplatníka s průměrným příjmem

PRŮMĚRNÝ PŘÍJEM 2008		poplatník A	poplatník B
Roční příjem		300 000 Kč	300 000 Kč
Navýšení o SP a ZP zaměstnavatele		105 000 Kč	105 000 Kč
Základ daně		405 000 Kč	405 000 Kč
Nezdanitelná část základu daně	celkem	0 Kč	0 Kč
	- ostatní	0 Kč	0 Kč
Snížený základ daně o nezdanitelné části		405 000 Kč	405 000 Kč
Upravený základ daně (zaokrouhlený na 100 dolů)		405 000 Kč	405 000 Kč
Sazba daně		15 %	15 %
Daňová povinnost před odečtením slev		60 750 Kč	60 750 Kč
Slevy na dani	celkem	-24 840 Kč	-49 680 Kč
	- na poplatníka	-24 840 Kč	-24 840 Kč
	- na manželku	0 Kč	-24 840 Kč
Daň po slevách		35 910 Kč	11 070 Kč
Daňové zvýhodnění	celkem	0 Kč	-21 360 Kč
	- na 1. dítě	0 Kč	-10 680 Kč
	- na 2. dítě	0 Kč	-10 680 Kč
Výsledná daň (+)		35 910 Kč	-
Daňový bonus (-)		-	- 10 290 Kč
Efektivní sazba		12 %	- 3 %

U obou modelových poplatníků se k hrubému ročnímu příjmu ve výši 300 000 Kč přičetlo sociální a zdravotní pojištění hrazené zaměstnavatelem. Z takto vytvořeného základu daně ve výši 405 000 Kč se vypočetla 15 % jednotná lineární sazba daně. Daňová povinnost před odečtením slev u obou modelových poplatníků činila 60 750 Kč. Následně se u obou poplatníků uplatnila sleva na poplatníka ve výši 24 840 Kč. U poplatníka B byla navíc uplatněna sleva na manželku ve výši 24 840 Kč a následně daňové zvýhodnění na dvě vyživované děti v celkové výši 21 360 Kč. Z tabulky 29 je patrné, že poplatník A zaplatil výslednou daň ve výši 35 910 Kč, a ženatému poplatníkovi B s dvěma dětmi vznikl daňový bonus ve výši 10 290 Kč.

Efektivní sazba daně se u obou poplatníků výrazně snižuje ve srovnání s předchozími roky. U poplatníka A byla efektivní sazba daně 12 % a u poplatníka B byla -3 %. Ve srovnání s rokem 2006 se u poplatníka A snížila efektivní sazba daně o 3 %. U poplatníka B v roce 2006 byla efektivní sazba daně 10 % a v roce 2008 byla -3 %. Z toho vyplývá, že ve srovnání s předchozím rokem došlo ke vzniku daňového bonusu.

4.3.5 Daň z příjmů FO u poplatníka s průměrným příjmem v roce 2022

Legislativní změnou byla po třinácti letech zrušena superhrubá mzda a stanoven základ daně opět jen z hrubých ročních příjmů poplatníků. Došlo ke zvýšení částek některých slev a daňového zvýhodnění na dítě.

Z tabulky 30 je patrné, že u obou modelových poplatníků byl základem daně hrubý roční příjem ve výši 300 000 Kč, který nepřesahoval částku 48násobku průměrné mzdy. Sazba daně byla u obou poplatníků 15 %. U obou poplatníků se od upraveného základu daně odečetla sleva na poplatníka ve výši 30 840 Kč, která byla ve srovnání s rokem 2008 navýšena o 6 000 Kč. Dále se u poplatníka B odečetla sleva na manželku ve výši 24 840 Kč. Z daně po slevách se uplatnilo daňové zvýhodnění na dvě děti, které bylo ve srovnání s rokem 2008 navýšeno a odstupňováno podle počtu dětí. Na první dítě mohl poplatník B uplatnit daňové zvýhodnění ve výši 15 204 Kč a na druhé dítě ve výši 22 320 Kč.

Tabulka 30 ukazuje, že výsledná daň poplatníka A byla 14 160 Kč, u poplatníka B vznikl daňový bonus ve výši 37 524 Kč. Legislativní změny platné pro rok 2022 ovlivnily výpočet daně z příjmů fyzických osob u obou modelových poplatníků. U poplatníka A s průměrným příjmem se snížila výsledná daň více jak o polovinu. U poplatníka B se zvýšil daňový bonus ve srovnání s rokem 2008 více jak o dvě třetiny. Důvodem uvedeného snížení daňové

povinnosti bylo zrušení superhrubé mzdy a tím snížení základu daně a dále zvýšení slevy na poplatníka. Zvýšení daňového zvýhodnění na vyživované děti se pozitivně promítlo do výpočtu daně u poplatníka B s dvěma dětmi, u kterého vznikl daňový bonus.

Tabulka 30 Výpočet daně z příjmů FO v roce 2022 poplatníka s průměrným příjmem

PRŮMĚRNÝ PŘÍJEM 2022		poplatník A	poplatník B
Roční příjem		300 000 Kč	300 000 Kč
Navýšení o SP a ZP zaměstnavatele		×	×
Základ daně		300 000 Kč	300 000 Kč
Nezdanitelná část základu daně	celkem	0 Kč	0 Kč
	- ostatní	0 Kč	0 Kč
Snížený základ daně o nezdanitelné části		300 000 Kč	300 000 Kč
Upravený základ daně (zaokrouhlený na 100 dolů)		300 000 Kč	300 000 Kč
Sazba daně		15 %	15 %
Daňová povinnost před odečtením slev		45 000 Kč	45 000 Kč
Slevy na dani	celkem	-30 840 Kč	-55 680 Kč
	- na poplatníka	-30 840 Kč	-30 840 Kč
	- na manželku	0 Kč	-24 840 Kč
Daň po slevách		14 160 Kč	0 Kč
Daňové zvýhodnění	celkem	0 Kč	-37 524 Kč
	- na 1. dítě	0 Kč	-15 204 Kč
	- na 2. dítě	0 Kč	-22 320 Kč
Výsledná daň (+)		14 160 Kč	-
Daňový bonus (-)		-	- 37 524 Kč
Efektivní sazba		5 %	- 13 %

4.3.6 Efektivní sazba daně z příjmů FO u poplatníka s průměrným příjmem

Shrnutí efektivní sazby daně v jednotlivých letech u poplatníků s průměrným příjmem je znázorněno v tabulce 31. Ve srovnání s nízkopříjmovým poplatníkem je patrné, že efektivní sazba daně je ve všech zobrazených letech u poplatníka s průměrným příjmem vyšší. Pokud poplatník dosáhl daňového bonusu, je nižší než u nízkopříjmového poplatníka.

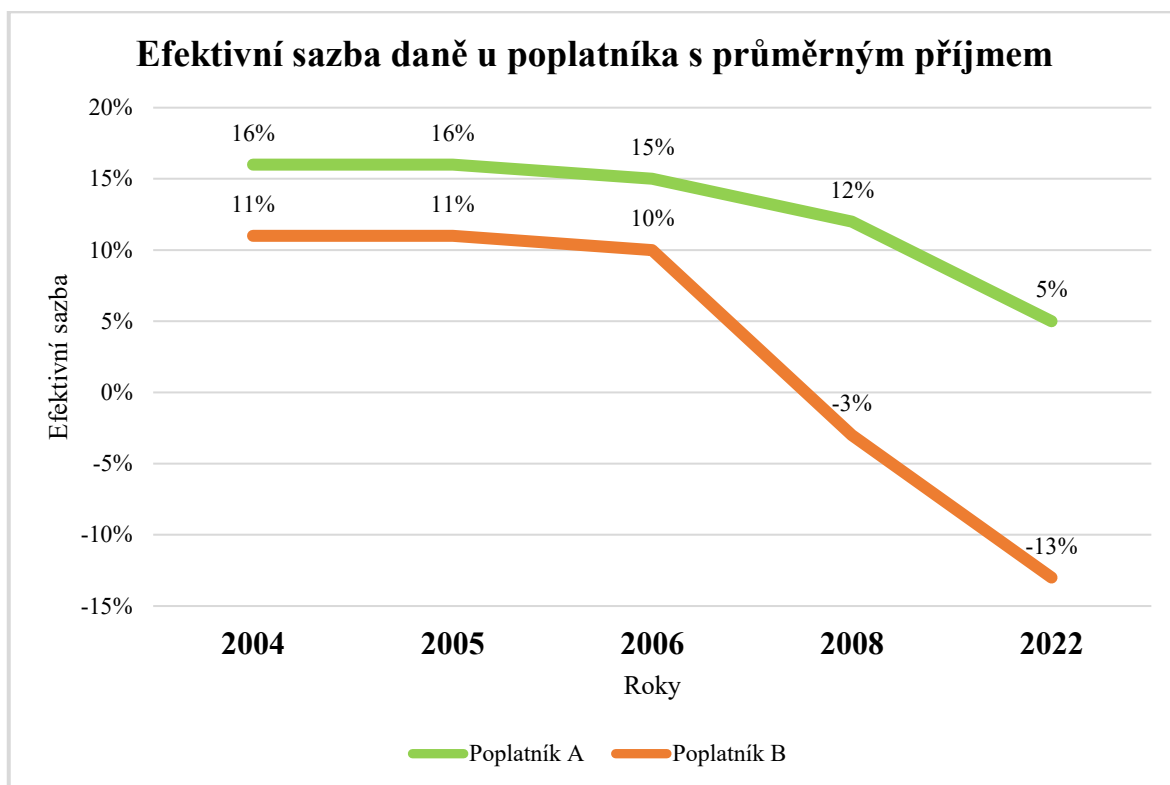
Tabulka 31 Efektivní sazba daně u poplatníka s průměrným příjmem

	2004	2005	2006	2008	2022
Poplatník A	16 %	16 %	15 %	12 %	5 %
Poplatník B	11 %	11 %	10 %	-3 %	-13 %

Efektivní sazba daně u modelových poplatníků s průměrným příjmem je prezentována v grafu 2. Vývoj efektivní sazby daně v jednotlivých letech jednoznačně ukazuje snižování daňového zatížení poplatníka s průměrným příjmem.

Graf 2 Efektivní sazba daně u daně z příjmů FO u poplatníka s průměrným příjmem

Z grafu 2 je patrné, že v letech 2004 a 2005 nedošlo ke změně efektivní sazby daně u žádného z modelových poplatníků. Poplatník A v těchto letech dosahoval efektivní sazby daně 16 % a u poplatníka B byla 11 %. Zrušení nezdanitelné části základu daně na dítě a její nahrazení daňovým zvýhodněním neovlivnilo výslednou daňovou povinnost v roce 2005. V roce 2006 se efektivní sazba daně u obou poplatníků snížila o 1 %, což bylo způsobeno především zrušením nezdanitelných částí základu daně na poplatníka, manželku a zavedením slev na dani. V roce 2008 se navýšil základ daně o sociální a zdravotní pojištění hrazené zaměstnavatelem a výrazně se navýšily slevy na dani. Tím se značně snížila daňová povinnost poplatníků. Efektivní sazba daně u poplatníka A se snížila na 12 %, u poplatníka B se snížila na -3 %. K výraznějšímu snížení daňové povinnosti dochází v roce 2022, kdy byl základem daně roční hrubý příjem, a navýšily se částky slev a daňového zvýhodnění na vyživované dítě ve prospěch daňového poplatníka. V roce 2022 efektivní sazba daně u poplatníka A dosáhla 5 % a u poplatníka B byla -13 %. Efektivní sazba daně u poplatníka A se snížila o 10 % a u poplatníka B se zvýšil daňový bonus ve srovnání s rokem 2008.

4.4 Daň z příjmů fyzických osob u poplatníka s vysokým příjmem

V následujících podkapitolách je vypočtena daň z příjmů fyzických osob u poplatníků s vysokým příjmem ve sledovaných letech a popsán dopad legislativních změn na výslednou daň. U svobodného modelového poplatníka A a u ženatého poplatníka B s dvěma dětmi je stanoven vysoký roční příjem ve výši 1 000 000 Kč.

4.4.1 Daň z příjmů FO u poplatníka s vysokým příjmem v roce 2004

V níže uvedené tabulce 32 je uveden výpočet daně z příjmů fyzických osob ze závislé činnosti u poplatníka A a B s vysokým příjmem v roce 2004.

Tabulka 32 Výpočet daně z příjmů FO v roce 2004 poplatníka s vysokým příjmem

VYSOKÝ PŘÍJEM 2004		poplatník A	poplatník B
Roční příjem		1 000 000 Kč	1 000 000 Kč
Navýšení o SP a ZP zaměstnavatele		×	×
Základ daně		1 000 000 Kč	1 000 000 Kč
Nezdanitelná část základu daně	celkem	-38 040 Kč	-110 880 Kč
	- na poplatníka	-38 040 Kč	-38 040 Kč
	- na manželku	0 Kč	-21 720 Kč
	- na 2 děti	0 Kč	-51 120 Kč
	- ostatní	0 Kč	0 Kč
Snížený základ daně o nezdanitelné části		961 960 Kč	889 120 Kč
Upravený základ daně (zaokrouhlený na 100 dolů)		961 900 Kč	889 100 Kč
Sazba daně		66 420 Kč +32 %	66 420 Kč +32 %
Daňová povinnost před odečtením slev		×	×
Slevy na dani	celkem	×	×
Daň po slevách			
Daňové zvýhodnění	celkem	×	×
Výsledná daň (+)		268 244 Kč	244 948 Kč
Daňový bonus (-)		×	×
Efektivní sazba		27 %	24 %

U poplatníka A se od základu daně, který tvořil hrubý roční příjem ve výši 1 000 000 Kč, odečetla nezdanitelná část základu daně na poplatníka ve výši 38 040 Kč. U poplatníka B se od základu daně ještě navíc odečetly nezdanitelné části na manželku ve výši 21 720 Kč a na dvě vyživované děti v celkové výši 51 120 Kč. Vypočtený a upravený základ daně se zaokrouhlil na celá sta dolů. Jeho výsledná částka u obou poplatníků v roce 2004 přesáhla

částku 331 200 Kč, a proto spadala do čtvrtého, nejvyššího daňového pásma (viz. příloha P IV), které se danilo ve výši 66 420 Kč + 32 % ze základu přesahujícího 331 200 Kč. Výsledná daň u poplatníka A činila 268 244 Kč, u poplatníka B byla 244 948 Kč. Nižší výsledná daň u poplatníka B byla ovlivněna uplatněním nezdanitelné části základu daně na manželku a dvě vyživované děti. Efektivní sazba daně u poplatníka A byla 27 % a u poplatníka B byla o 3 % nižší.

4.4.2 Daň z příjmů FO u poplatníka s vysokým příjmem v roce 2005

V roce 2005 došlo novelizací zákona o daních z příjmů ke zrušení nezdanitelné části základu daně na vyživované dítě. Byla nahrazena daňovým zvýhodněním na dítě, které upravovalo až výši vypočtené daně.

Ze srovnání tabulek 32 a 33 vyplývá, že u poplatníka A nedošlo k žádné změně při výpočtu daně z příjmů fyzických osob. Poplatník A uplatňoval pouze daňové zvýhodnění na poplatníka ve výši 38 040 Kč, které zůstalo ve srovnání s rokem 2004 beze změn.

Tabulka 33 Výpočet daně z příjmů FO v roce 2005 poplatníka s vysokým příjmem

VYSOKÝ PŘÍJEM 2005		poplatník A	poplatník B
Roční příjem		1 000 000 Kč	1 000 000 Kč
Navýšení o SP a ZP zaměstnavatele		×	×
Základ daně		1 000 000 Kč	1 000 000 Kč
Nezdanitelná část základu daně	celkem	-38 040 Kč	-59 760 Kč
	- na poplatníka	-38 040 Kč	-38 040 Kč
	- na manželku	-	-21 720 Kč
	- na 2 děti	×	×
	- ostatní	0 Kč	0 Kč
Snižovaný základ daně o nezdanitelné části		961 960 Kč	940 240 Kč
Upravený základ daně (zaokrouhlený na 100 dolů)		961 900 Kč	940 200 Kč
Sazba daně		66 420 Kč +32 %	66 420 Kč +32 %
Daňová povinnost před odečtením slev		×	×
Slevy na dani	celkem	×	×
Daň po slevách		268 244 Kč	261 300 Kč
Daňové zvýhodnění	celkem	0 Kč	-12 000 Kč
	- na 1. dítě	0 Kč	-6 000 Kč
	- na 2. dítě	0 Kč	-6 000 Kč
Výsledná daň (+)		268 244 Kč	249 300 Kč
Daňový bonus (-)		-	-
Efektivní sazba		27 %	25 %

U poplatníka B již ke změnám ve výpočtu daně z příjmů FO došlo ve srovnání s rokem 2004. Tabulka 33 ukazuje, že od základu daně byly odečteny nezdánitelné části základu daně na poplatníka ve výši 38 040 Kč a na manželku ve výši 21 720 Kč. Upravený základ daně u poplatníka B se danil ve čtvrtém daňovém pásmu se sazbou daně 66 420 Kč + 32 % ze základu přesahujícího 331 200 Kč (viz. příloha P IV), tedy ve stejném daňovém pásmu jako v roce 2004. Daňové zvýhodnění na dvě děti v celkové výši 12 000 Kč se uplatnilo až po výpočtu daně. Výsledná daň u poplatníka B dosáhla částky 249 300 Kč. Ve srovnání s rokem 2004 byla výsledná daň o 4 352 Kč vyšší. Efektivní sazba daně u ženatého poplatníka B s dvěma dětmi se ve srovnání s rokem 2004 zvýšila o 1 %, dosáhla tedy 25 %.

4.4.3 Daň z příjmů FO u poplatníka s vysokým příjmem v roce 2006

Legislativní změny v roce 2006 způsobily zrušení nezdánitelných částí základu daně na poplatníka a na manželku, které se odečítaly od základu daně. Byly nahrazeny slevami na dani, které se uplatňovaly až po výpočtu daňové povinnosti.

Tabulka 34 Výpočet daně z příjmů FO v roce 2006 poplatníka s vysokým příjmem

VYSOKÝ PŘÍJEM 2006		poplatník A	poplatník B
Roční příjem		1 000 000 Kč	1 000 000 Kč
Navýšení o SP a ZP zaměstnavatele		×	×
Základ daně		1 000 000 Kč	1 000 000 Kč
Nezdánitelná část základu daně	celkem	0 Kč	0 Kč
	- ostatní	0 Kč	0 Kč
Snížený základ daně o nezdánitelné části		1 000 000 Kč	1 000 000 Kč
Upravený základ daně (zaokrouhlený na 100 dolů)		1 000 000 Kč	1 000 000 Kč
Sazba daně		61 212 Kč + 32 %	61 212 Kč + 32 %
Daňová povinnost před odečtením slev		275 228 Kč	275 228 Kč
Slevy na dani	celkem	-7 200 Kč	-11 400 Kč
	- na poplatníka	-7 200 Kč	-7 200 Kč
	- na manželku	0 Kč	-4 200 Kč
Daň po slevách		268 028 Kč	263 828 Kč
Daňové zvýhodnění	celkem	0 Kč	-12 000 Kč
	- na 1. dítě	0 Kč	-6 000 Kč
	- na 2. dítě	0 Kč	-6 000 Kč
Výsledná daň (+)		268 028 Kč	251 828 Kč
Daňový bonus (-)		-	-
Efektivní sazba		27 %	25 %

Z tabulky 34 je patrné, že upravený základ daně u obou modelových poplatníků ve výši 1 000 000 Kč spadal do čtvrtého daňového pásma (viz. příloha P IV), které se danilo ve výši 61 212 Kč + 32 % ze základu daně přesahujícího 331 200 Kč. Ve srovnání s rokem 2004 i 2005 zůstalo použité daňové pásmo shodné. Po výpočtu daně se u obou poplatníků odečetla sleva na poplatníka ve výši 7 200 Kč. U poplatníka B se ještě odečetla sleva na manželku ve výši 4 200 Kč a z daně po slevách se u něj odečetlo daňové zvýhodnění na dvě děti v celkové výši 12 000 Kč.

Výsledná daň u poplatníka A činila 268 028 Kč. Ve srovnání s rokem 2005 byla o 216 Kč nižší. Poplatník B zaplatil na dani z příjmů fyzických osob částku 251 828 Kč. Ve srovnání s daňovou povinností v roce 2005 zaplatil o 2 528 Kč více. Efektivní sazba daně byla u obou poplatníků ve srovnání s rokem 2005 shodná.

4.4.4 Daň z příjmů FO u poplatníka s vysokým příjmem v roce 2008

V roce 2008 vešel v platnost tzv. „daňový balíček“, který přinesl do zdanění příjmů fyzických osob mnohé změny, které ovlivnily výslednou daň u obou modelových poplatníků.

Z tabulky 35 je patrné, že při výpočtu daně se u obou modelových poplatníků k hrubému ročnímu příjmu přičetlo sociální a zdravotní pojištění hrazené zaměstnavatelem. K takto vytvořenému základu daně ve výši 1 350 000 Kč se stanovila 15 % jednotná lineární sazba daně. Daňová povinnost před odečtením slev u obou poplatníků činila 202 500 Kč. Následně se u obou poplatníků uplatnila sleva na poplatníka ve výši 24 840 Kč. U poplatníka B byla navíc uplatněna sleva na manželku ve výši 24 840 Kč. Z daně po slevách se následně odečetlo daňové zvýhodnění na dvě vyživované děti v celkové výši 21 360 Kč.

Svobodný, bezdětný poplatník A zaplatil výslednou daň ve výši 177 660 Kč, ženatý poplatník B s dvěma dětmi zaplatil výslednou daň 131 460 Kč. Ve srovnání s rokem 2006 zaplatil poplatník A na dani z příjmů o 90 368 Kč méně a poplatník B zaplatil méně o 120 368 Kč. I když se legislativní změnou zvýšil základ daně o sociální a zdravotní pojištění hrazené zaměstnavatelem, uplatňovala se nižší sazba daně, a to jednotná lineární 15 %, u všech příjmových skupin. Výslednou daň ve srovnání s předchozím rokem rovněž snížilo výrazné navýšení slev na dani a daňového zvýhodnění.

Tabulka 35 Výpočet daně z příjmů FO v roce 2008 poplatníka s vysokým příjmem

VYSOKÝ PŘÍJEM 2008		poplatník A	poplatník B
Roční příjem		1 000 000 Kč	1 000 000 Kč
Navýšení o SP a ZP zaměstnavatele		350 000 Kč	350 000 Kč
Základ daně		1 350 000 Kč	1 350 000 Kč
Nezdanitelná část základu daně	celkem	0 Kč	0 Kč
	- ostatní	0 Kč	0 Kč
Snižovaný základ daně o nezdanitelné části		1 350 000 Kč	1 350 000 Kč
Upravený základ daně (zaokrouhlený na 100 dolů)		1 350 000 Kč	1 350 000 Kč
Sazba daně		15 %	15 %
Daňová povinnost před odečtením slev		202 500 Kč	202 500 Kč
Slevy na dani	celkem	-24 840 Kč	-49 680 Kč
	- na poplatníka	-24 840 Kč	-24 840 Kč
	- na manželku	0 Kč	-24 840 Kč
Daň po slevách		177 660 Kč	152 820 Kč
Daňové zvýhodnění	celkem	0 Kč	-21 360 Kč
	- na 1. dítě	0 Kč	-10 680 Kč
	- na 2. dítě	0 Kč	-10 680 Kč
Výsledná daň (+)		177 660 Kč	131 460 Kč
Daňový bonus (-)		-	-
Efektivní sazba		18 %	13 %

Efektivní sazba daně se tedy u obou poplatníků ve srovnání s předchozími roky výrazně snížila. U poplatníka A byla 18 % a u poplatníka B dosáhla 13 %.

4.4.5 Daň z příjmů FO u poplatníka s vysokým příjmem v roce 2022

Novelizací zákona o daních z příjmů byla zrušena superhrubá mzda. To znamenalo, že základ daně se vypočítal z hrubých ročních příjmů poplatníků. Výpočet výsledné daně dále ovlivnilo zvýšení některých slev a daňového zvýhodnění na dítě.

Tabulka 36 ukazuje, že u poplatníka A i B byl základem daně hrubý roční příjem, který dosahoval výše 1 000 000 Kč. I když modeloví poplatníci dosáhli vysokého příjmu, jeho částka nepřesáhla 48násobek průměrné mzdy. Neuplatnila se tedy sazba daně 23 %, ale 15 % sazba daně u obou poplatníků. Od upraveného základu daně odečetla sleva na poplatníka ve výši 30 840 Kč, která byla ve srovnání s rokem 2008 navýšena o 6 000 Kč. Dále se u poplatníka B odečetla sleva na manželku ve výši 24 840 Kč, která zůstala nezměněna. Z daně po slevách se odečetlo daňové zvýhodnění na dvě děti v celkové výši

37 524 Kč, které bylo ve srovnání s rokem 2008 diferencováno podle počtu dětí a jeho částky byly navýšeny. Na základě vypočtené daně v tabulce 36 je patrné, že výsledná daň poplatníka A byla 119 160 Kč a u poplatníka B dosáhla 56 796 Kč.

Tabulka 36 Výpočet daně z příjmů FO v roce 2022 poplatníka s vysokým příjmem

VYSOKÝ PŘÍJEM 2022		poplatník A	poplatník B
Roční příjem		1 000 000 Kč	1 000 000 Kč
Navýšení o SP a ZP zaměstnavatele		×	×
Základ daně		1 000 000 Kč	1 000 000 Kč
Nezdanitelná část základu daně	celkem	0 Kč	0 Kč
	- ostatní	0 Kč	0 Kč
Snížený základ daně o nezdanitelné části		1 000 000 Kč	1 000 000 Kč
Upravený základ daně (zaokrouhlený na 100 dolů)		1 000 000 Kč	1 000 000 Kč
Sazba daně		15 %	15 %
Daňová povinnost před odečtením slev		150 000 Kč	150 000 Kč
Slevy na dani	celkem	-30 840 Kč	-55 680 Kč
	- na poplatníka	-30 840 Kč	-30 840 Kč
	- na manželku	0 Kč	-24 840 Kč
Daň po slevách		119 160 Kč	94 320 Kč
Daňové zvýhodnění	celkem	0 Kč	-37 524 Kč
	- na 1. dítě	0 Kč	-15 204 Kč
	- na 2. dítě	0 Kč	-22 320 Kč
Výsledná daň (+)		119 160 Kč	56 796 Kč
Daňový bonus (-)		-	-
Efektivní sazba		12 %	6 %

Legislativní změny v roce 2022 měly výrazný dopad na výslednou daň u obou modelových poplatníků. U poplatníka A s vysokým příjmem se snížila výsledná daňová povinnost o 58 500 Kč a u ženatého poplatníka B s dvěma dětmi dokonce o 74 664 Kč ve srovnání s rokem 2008. Uvedené snížení výsledné daně způsobilo zrušení superhrubé mzdy, a tedy výpočet daně z hrubého ročního příjmu se sazbou 15 %. Snížení výsledné daně bylo rovněž ovlivněno zvýšením slevy na poplatníka a daňového zvýhodnění na vyživované děti.

Efektivní sazba daně se snižuje u obou poplatníků ve srovnání s předchozím rokem. U poplatníka A dosahuje 12 % a u poplatníka B dosahuje 6 %. Vzhledem k vysokému příjmu poplatníka B však nevznikl daňový bonus, jako tomu bylo v roce 2022 u poplatníka B s nízkým a průměrným příjmem.

4.4.6 Efektivní sazba daně z příjmů FO u poplatníka s vysokým příjmem

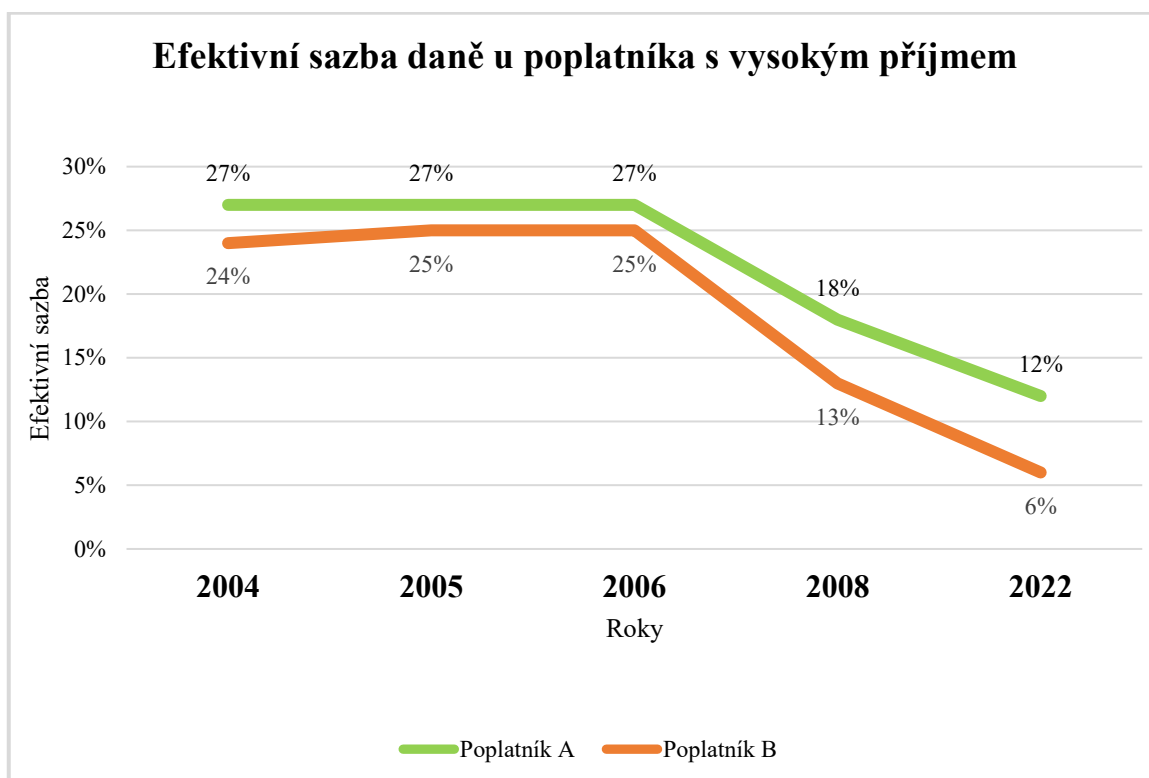
Níže uvedená tabulka 37 znázorňuje vývoj efektivní sazby daně ve sledovaných letech. V letech 2004, 2005 a 2006 se efektivní sazba daně u obou modelových poplatníků s vysokým příjmem výrazně neměnila. Legislativní změny měly na výslednou daň pouze minimální vliv. K zásadnímu snížení efektivní sazby daně došlo v roce 2008 i v roce 2022.

Tabulka 37 Efektivní sazba daně u poplatníka s vysokým příjmem

	2004	2005	2006	2008	2022
Poplatník A	27 %	27 %	27 %	18 %	12 %
Poplatník B	24 %	25 %	25 %	13 %	6 %

Graf 3 názorně ukazuje vývoj efektivní sazby daně u obou modelových poplatníků. U poplatníka B se efektivní sazba daně z 27 % v letech 2004 až 2006 snížila na 18 % v roce 2008. V roce 2022 se snížila až na 12 %, což je více jak polovina ve srovnání s rokem 2004. U poplatníka A byla v letech 2004 až 2006 efektivní sazba daně rovněž stálá ve výši 24–25 %. V roce 2008 se snížila na 13 %, což byla ve srovnání s rokem 2006 skoro polovina, a v roce 2022 na 6 %, což byla jedna třetina ve srovnání s rokem 2004.

Graf 3 Efektivní sazba daně u daně z příjmů FO u poplatníka s vysokým příjmem

Z grafu 3 je rovněž patrné, že legislativní změny u daně z příjmů fyzických osob měly v roce 2008 a 2022 výrazně pozitivní dopad na poplatníky s vysokým ročním příjmem. Vzhledem k vysokým ročním příjmům u ženatého poplatníka B s dvěma dětmi nedosahoval žádný z modelových poplatníků daňového bonusu ve srovnání s poplatníky s nízkým a průměrným příjmem.

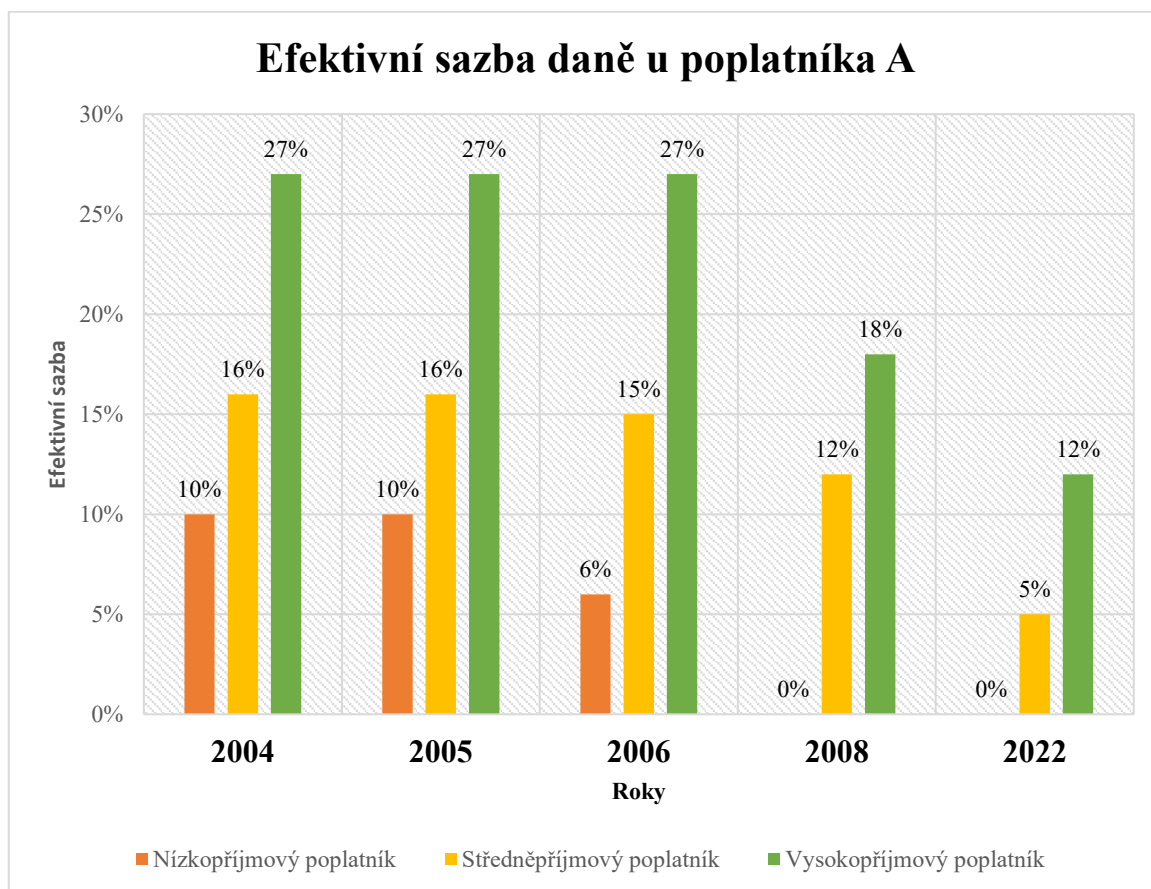
4.5 Komparativní shrnutí efektivní sazby daně z příjmů FO

V této kapitole je provedeno celkové shrnutí efektivní sazby daně u modelových poplatníků A i B ve sledovaných letech 2004, 2005, 2006, 2008 a 2022. Efektivní daňová sazba nám poskytuje nejjasnější souhrnný obraz daňového zatížení osoby, tzn. průměrnou sazbu daně, kterou jsou zdaněny její příjmy z výdělečné činnosti.

V níže uvedeném grafu 4 je názorně zobrazeno porovnání efektivní sazby daně u bezdětného poplatníka A s různě vysokými příjmy. Je patrné, že v roce 2004, 2005 a 2006 neměly legislativní změny zákona o daních z příjmů výrazný dopad na efektivní sazbu daně na modelové poplatníky s průměrným a vysokým příjmem. Uvedená skutečnost je logická, protože bezdětný daňový poplatník nevyužije daňové úlevy za vyživované děti. Legislativní změny se promítly do efektivní sazby daně v roce 2006 u nízkopříjmového poplatníka. Důvodem bylo snížení sazby daně o 3 % a změna způsobu uplatnění částky na poplatníka, kterou nemusel zdaňovat.

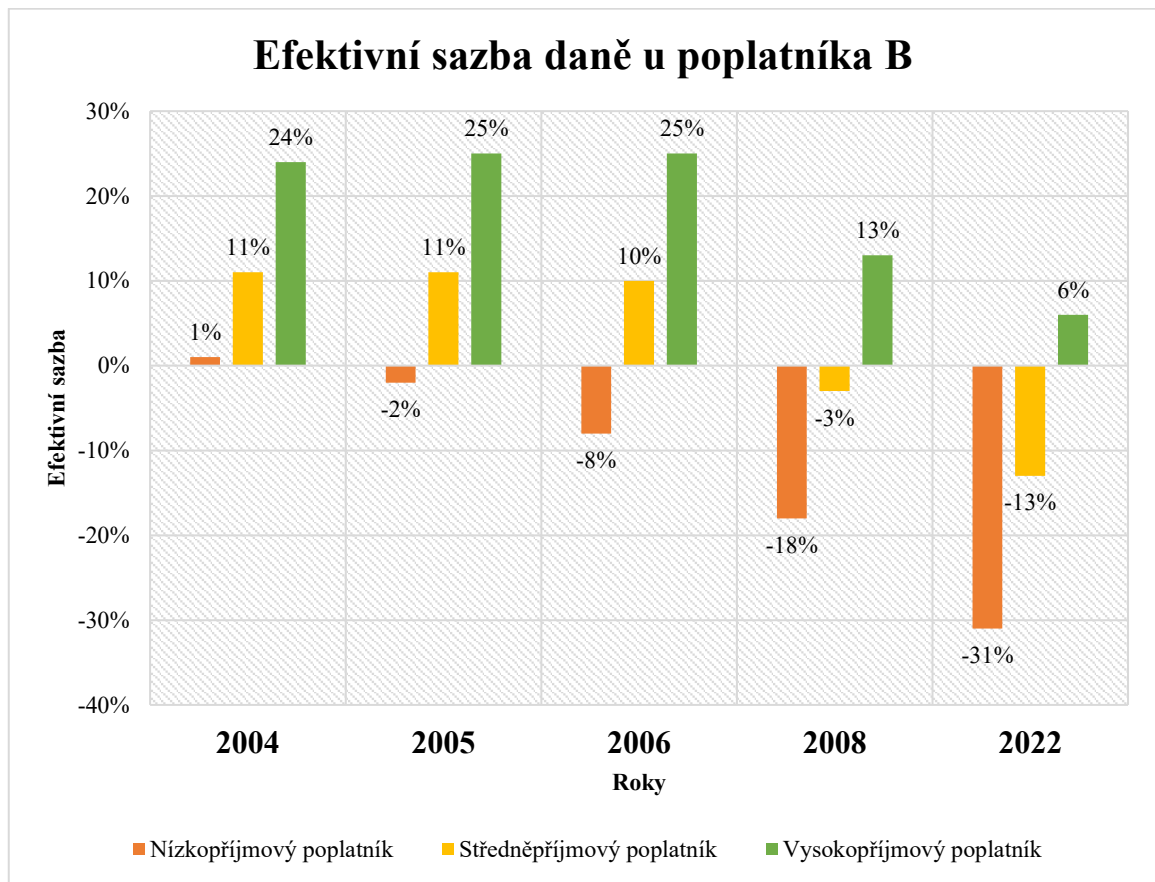
Z grafu 4 je rovněž patrné, že k nejvýznamnějším změnám v efektivní sazbě daně došlo v roce 2008, kdy se v České republice začala daň z příjmů fyzických osob počítat ze superhrubé mzdy. Nejvýraznější dopad změn v tomto roce je viditelný u poplatníka s vysokým příjmem. Na základě dat z grafu 4 můžeme konstatovat, že i když zvýšený základ daně i sazba daně byla v roce 2008 vyšší než v předchozích letech, došlo k výraznému snížení efektivní sazby daně. Důvodem byla výrazně navýšená sleva na poplatníka, která kompenzovala zvýšený základ daně, tzv. superhrubou mzdu. Legislativní změny zákona o daních z příjmů platné v roce 2022 měly pozitivní dopad především na modelového poplatníka A s průměrným příjmem.

Graf 4 Efektivní sazba daně u poplatníka A ve všech sledovaných letech

V grafu 5 je demonstrována efektivní sazba daně u ženatého poplatníka B s dvěma dětmi s různou výší hrubého ročního příjmu. V grafu je přehledně znázorněno, že u poplatníka B s průměrným a vysokým příjmem v letech 2004, 2005 a 2006 nedošlo ke změně. U nízkopříjmového poplatníka v roce 2004 byla efektivní sazba daně 1 % a v následujících letech dosahovala záporné hodnoty, vznikl tím daňový bonus. Daňový bonus byl vyplácen teprve od roku 2005. Legislativní změny v dani z příjmů FO se promítly do efektivní sazby daně výrazně v roce 2008. V tomto roce se efektivní sazba daně snižovala u všech příjmových skupin a na daňový bonus měl nárok i modelový poplatník s průměrným příjmem. Legislativními změnami v roce 2022 došlo k dalšímu snížení efektivní sazby daně u poplatníků B s různými příjmy a daňové bonusy u poplatníka B s nízkým a průměrným příjmem se zvýšily. Z grafu 5 je tedy patrné, že legislativní změny v roce 2008 a 2022 prospěly poplatníkům ve všech příjmových kategoriích.

Graf 5 Efektivní sazba daně u poplatníka B ve všech sledovaných letech

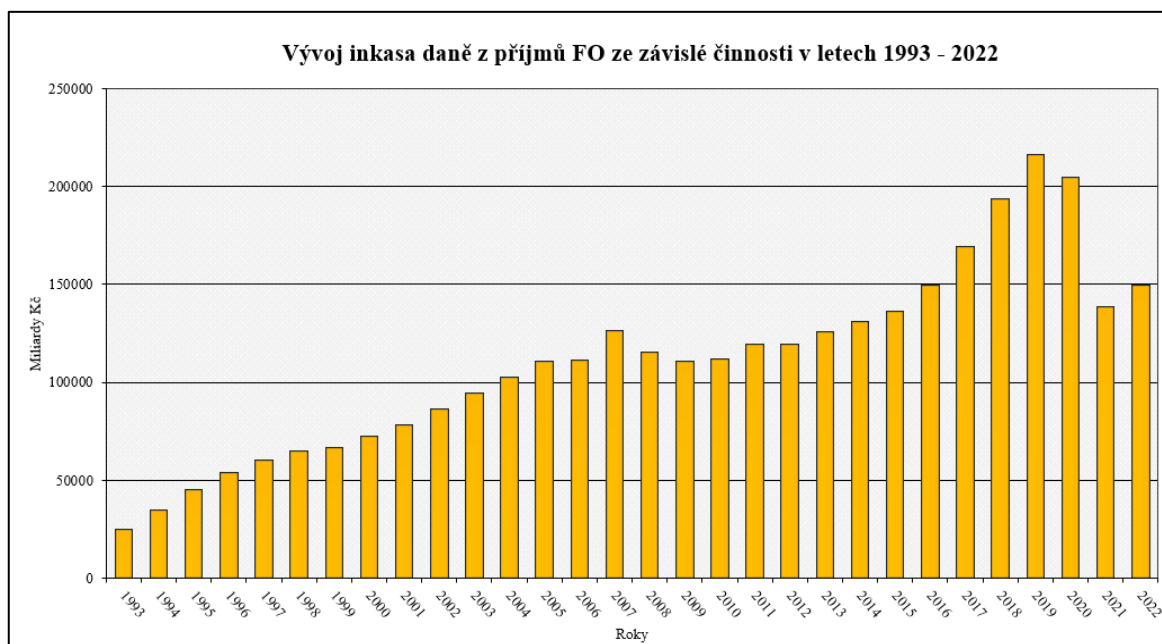

Ve všech sledovaných letech byla efektivní sazba daně svobodného poplatníka A vyšší než u ženatého poplatníka B s dvěma dětmi. Důvodem je skutečnost, že u poplatníka B ovlivnil pozitivně hodnotu výsledné daně odečet nezdanitelné části základu daně nebo slevy na manželku a nezdanitelné části základu daně nebo daňového zvýhodnění na dvě vyživované děti.

5 ZÁVĚREČNÉ SHRnutí

V letech 2004-2006 došlo ke změnám v zákoně o daních z příjmů, které měly pouze minimální dopad na daňového poplatníka. V roce 2005 byla zrušena nezdanitelná část základu daně na vyživované dítě a nově vzniklo daňového zvýhodnění na vyživované dítě, které se odečítalo až od vypočtené daně. Uvedená změna měla dopad pouze na modelového poplatníka B s dvěma dětmi. V roce 2006 přešly některé další nezdanitelné části základu daně do slev na dani. Dále došlo k úpravě daňových pásem a změnám sazby daně. V prvním daňovém pásmu se snížila sazba daně na 12 % a v druhém daňovém pásmu se snížila na 19 %. Uvedená změna měla jednoznačně pozitivní dopad na nízkopříjmového poplatníka A i B, kterému se snížila efektivní sazba daně. Mírně se snížila efektivní sazba daně i u poplatníka s průměrným příjmem. U modelového poplatníka s nízkým příjmem je patrný i pozitivní dopad uplatněním slevy na manželku. Všechny uvedené legislativní změny způsobily pouze minimální zvýšení příjmu inkasa daně z příjmů fyzických osob ze závislé činnosti do státního rozpočtu. V roce 2005 se příjem inkasa z uvedených příjmů zvýšil o 8 miliard korun a v roce 2006 se zvýšil o 1 miliardu korun. Příjem inkasa daně z příjmů fyzických osob ze závislé činnosti měl tedy v letech 2004-2006 rostoucí trend. Konkrétní hodnoty inkasa daně z příjmů fyzických osob ze závislé činnosti jsou uvedeny v příloze P V a jsou znázorněny v grafu 6.

Graf 6 Vývoj inkasa daně z příjmů FO ze závislé činnosti v letech 1993–2022

Zdroj: Finanční správa, 2023

V roce 2008 došlo k jedné z nejvýznamnějších daňových reforem. Byla zavedena jednotná lineární sazba daně, základ daně byl navýšen o zdravotní a sociální pojištění hrazené zaměstnavatelem. Uvedená daňová úprava měla negativní dopad především na poplatníky s nízkým příjmem, kteří byli zdaňováni v předchozím roce v nejnižším daňovém pásmu s nižší daňovou sazbou. Tato skutečnost byla kompenzována zvýšením jednotlivých slev na dani. V konečném výsledku měla daňová reforma pozitivní dopad na daňového poplatníka. Všem modelovým poplatníkům se daňová povinnost snížila. Nejvíce je ale vidět pozitivní dopad u poplatníka s vysokým příjmem a nejmenší dopad měla reforma na poplatníka s nízkým příjmem. Realizované legislativní úpravy byly tedy v rozporu s principem solidarity. Podle dat Finanční správy klesl v roce 2008 příjem inkasa daní z příjmů fyzických osob ze závislé činnosti o 11 miliard korun ve srovnání s rokem 2007 (viz. graf 6). Rostoucí trend inkasa daní z příjmů fyzických osob ze závislé činnosti byl tak v roce 2008 poprvé přerušen od vzniku zákona o daních z příjmů v roce 1993. Uvedený ekonomický propad veřejných financí nebyl způsoben jen legislativními změnami zákona o daních z příjmů, ale hlavně nepříznivou ekonomickou situací v České republice způsobenou celosvětovou finanční a hospodářskou krizí. Tato globální ekonomická krize měla negativní dopad na daň z příjmů ještě i v roce 2009 a 2010, jak je patrné v grafu 6.

Na zdaňování příjmů fyzických osob ze závislé činnosti v roce 2022 měly dopad především legislativní změny z roku 2021. Byla zrušena superhrubá mzda, čímž se snížil základ daně. Zvýšila se sleva na poplatníka a daňové zvýhodnění na vyživované děti. Všechny uvedené změny snížily modelovým poplatníkům výslednou daň. Nejvíce pozitivní dopad měly změny na poplatníky s průměrným a vysokým příjmem. Legislativní změny zákona o daních z příjmů, které byly platné pro rok 2021 a 2022, přinesly méně financí do veřejných rozpočtů. Podle dat Finanční správy uvedených v grafu 6 se příjem inkasa daně z příjmů fyzických osob v roce 2022 snížil o 55 miliard korun ve srovnání s rokem 2020, kdy ještě neplatily uvedené změny zákona o daních z příjmů. Legislativní změny zákona o daních z příjmů platné od roku 2021 snížily inkaso daně z příjmů, ale nebyly jediným negativním faktorem, který ovlivnil státní rozpočet. Již druhým rokem se na výsledku státního rozpočtu odrazily důsledky koronavirové pandemie. Česká republika se v letech 2021 a 2022 zadlužovala rekordním tempem. Vynakládala nemalé finanční prostředky na boj s nemocí covid-19 a na podpůrná opatření v oblastech ekonomiky, zdravotnictví a pomoci domácnostem. Po koronavirových výdajích se přidávají výdaje spojené s válečným konfliktem na Ukrajině a zvládnutí energetické krize. Premiér Petr Fiala uvádí, že vláda

stanovený schodek státního rozpočtu dodrží: „*Ve druhé polovině roku očekávám zlepšení hospodaření a mou prioritou zůstává dodržení rozpočtového schodku 295 miliard korun*“ (Soukup, 2023). Rovněž potvrzuje nutnost valorizace důchodů, jak ji schválila vláda.

Na základě shrnutí všech informací je možné konstatovat, že uvedené změny Zákona o daních z příjmů č. 586/1992 Sb., týkající se zdaňování příjmů fyzických osob ze závislé činnosti, měly převážně pozitivní dopad na poplatníky daně ze závislé činnosti. Poplatníci v různých příjmových skupinách díky legislativním změnám zaplatili na daních méně nebo jim byl vyplacen vyšší daňový bonus. Efektivní sazba daně u modelových poplatníků zůstávala stejná nebo se snižovala. Jedinou výjimkou byl poplatník B s vysokým příjmem mezi roky 2004 a 2005, kdy se jeho efektivní sazba daně zvýšila o 1 %. Uvedené zvýšení efektivní sazby daně u modelového poplatníka B způsobilo zrušení nezdánitelné části základu daně na vyživované dítě a vznik daňového zvýhodnění na vyživované dítě, které se odečítalo až od vypočtené daně.

ZÁVĚR

Bakalářská práce se zabývala daní z příjmů fyzických osob ze závislé činnosti a realizovanými daňovými reformami od vzniku Zákona o daních z příjmů č. 586/1992 Sb. v roce 1993 po současnost. Cílem bakalářské práce bylo analyzovat významné změny v dani z příjmů fyzických osob a provést komparativní shrnutí efektivní sazby daně v uvedeném časovém období.

V teoretické části byly vysvětleny základní pojmy daňového systému, charakterizována daň z příjmů fyzických osob a následně popsány nejvýznamnější změny daňové legislativy. Na základě analýzy legislativních úprav v zákoně o daních z příjmů byly stanoveny změny, které měly významnější dopad na daň z příjmů fyzických osob. Došlo k nim v roce 2005 a 2006, kdy se některé nezdanitelné části základu daně zrušily a nově vznikly slevy na dani a daňové zvýhodnění na dítě. V roce 2006 došlo rovněž k menším úpravám daňových pásem a sazby daně. Další významné změny přinesla daňová reforma v roce 2008, kdy byla zavedena jednotná lineární sazba daně, superhrubá mzda a výrazně se zvýšily slevy na dani. Od roku 2021 došlo ke zrušení superhrubé mzdy a zvýšila se sleva na poplatníka. Dopady výše uvedených změn byly demonstrovány v praktické části na modelových poplatnících, kde byla porovnávána efektivní sazba daně u poplatníků s různě vysokým příjmem.

Téma bakalářská práce reagovalo na zvyšování schodku státního rozpočtu v České republice. Uvedené téma nabírá v posledních dvou letech více a více na aktuálnosti. Zákon o daních z příjmů svými legislativními změnami platnými pro rok 2021 přinesl změny, které snížily příjmy do státního rozpočtu. Současně se v uvedeném období vláda snažila dořešit následky koronavirové situace, musela zvládat uprchlickou krizi z Ukrajiny a energetickou krizi. Zákonodárci budou muset přistoupit k dalším legislativním změnám zákona o daních z příjmů, aby se příjem do státního rozpočtu zvýšil. Už dnes poplatníci velmi často slyší v médiích o zvýšení sazby daně, znovuzavedení superhrubé mzdy, zrušení slevy na manželku a podobně. Politici teď budou hledat shodu a možnosti, jak dosáhnout vyrovnaného státního rozpočtu a stabilizace veřejných rozpočtů. V této situaci jim nezbývá nic jiného než přistoupit k opatřením, která nebudou politicky populární a dotknou se negativně všech daňových poplatníků. Na druhé straně by měli poplatníci daně z příjmů fyzických osob pro maximální snížení své daňové zátěže postupovat tak, aby při sestavování daňového priznání k dani z příjmů fyzických osob mohli uplatnit veškeré nezdanitelné části základu daně, veškeré položky odčitatelné od základu daně a veškeré v úvahu přicházející slevy na dani, které Zákon č. 586/1992 Sb. daňovým poplatníkům umožňuje.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

BERNARDI, Luigi, Mark W. S. CHANDLER a Luca GANDULLIA, ed. *Tax systems and tax reforms in new EU members*. London: Routledge, Taylor & Francis Group, 2017, xxv, 258 s. Routledge studies in the modern world economy. ISBN 9780415654333

Daňová reforma zruší společné zdanění manželů. *NašePeníze.cz* [online]. 22.8.2007 [cit. 2022-12-10]. Dostupné z: <https://www.nasepenize.cz/danova-reforma-zrusi-spolecne-zdaneni-manzelu-255984>

Daňové zákony: v úplném znění k 1. 1. 2021 s přehledy a komentáři změn. Olomouc: ANAG, [2021] -. Daně (ANAG). ISBN 978-80-7554-302-8.1

HOVORKA, Jiří. Povodně přinesou kromě zkázy o 1200 korun vyšší daň z příjmů. *Měšec.cz* [online]. 13.8.2010 [cit. 2023-01-30]. Dostupné z: <https://www.mesec.cz/clanky/povodne-prinesou-krome-zkazy-o-1200-korun-vyssi-dan-z-prijmu/>

Jak na společné zdanění manželů. *České Noviny.cz* [online]. 21.2.2008 [cit. 2023-12-16]. Dostupné z: <https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/jak-na-spolecne-zdaneni-manzelu/298026>

JIRMANNOVÁ, Pavlína, Katarína PONIŠTOVÁ a Květuše VAŠÍŘOVÁ. Daně z příjmů 2005. *Ekonom.cz* [online]. 3.2.2005 [cit. 2023-12-16]. Dostupné z: <https://ekonom.cz/c1-15585800-d>

JURČÍK, Radek. *Daňové systémy v České republice a v mezinárodním srovnání se zaměřením na aktuální trendy*. Ostrava: Key Publishing, 2015, 137 s. ISBN 978-80-7418-176-4.

KARLÍKOVÁ, Tereza. Daňové změny v roce 2020 a 2021. *Vitrualniucetni.com* [online]. 3. 6. 2021 [cit. 2022-12-27]. Dostupné z: <https://virtualniucetni.com/danove-zmeny-v-roce-2020-a-2021/>

KOHOUTOVÁ, Zuzana. Velký průvodce reformou. Co se změní v roce 2008. *IDNES.cz* [online]. 3. 11. 2007 [cit. 2023-03-01]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/finance/financni-radce/velky-pruvodce-reformou-co-se-zmeni-v-roce-2008.A071112_030213_fi_blind_hla

KUBÁTOVÁ, Květa. *Daňová teorie: úvod do problematiky*. 2., aktualiz. vyd. Praha: ASPI, 2009. Vzdělávání a certifikace účetních. ISBN 978-80-7357-423-9.

KUBÁTOVÁ, Květa. *Daňová teorie a politika*. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2018. ISBN 978-80-7598-165-3.

KUČERA, Petr a Jiří HOVORKA. Hlavní změny ve zdanění příjmu fyzických osob ze závislé činnosti od 1. 1. 2021. *Peníze.cz* [online]. 20. 11. 2020 [cit. 2022-12-27]. Dostupné z: <https://www.penize.cz/dan-z-prijmu-fyzicky-ch-osob/422181-dane-prudce-klesnou-sprocitejte-si-kolik-dostanete>

KUČEROVÁ, Dagmar. Nezdánitelné části základu daně pro rok 2020 a 2021. *Podnikatel.cz* [online]. 26. 1. 2021 [cit. 2023-02-28]. Dostupné z: <https://www.podnikatel.cz/clanky/nezdanitelne-casti-zakladu-dane-pro-rok-2020-a-2021/>

MACHÁČEK, Ivan. *Fyzické osoby a daň z příjmů*. 4. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2021, 376 s. ISBN 978-80-7676-075-2.

MACHÁČEK, Ivan. Hlavní změny ve zdanění příjmu fyzických osob ze závislé činnosti od 1. 1. 2021. *Pamprofi.com* [online]. [cit. 2022-12-27]. Dostupné z: https://www.pamprofi.cz/33/hlavni-zmeny-ve-zdaneni-prijmu-fyzickych-osob-ze-zavisle-cinnosti-od-1-1-2021-uniqueidmRRWSbk196FNf8-jVUh4EvMTzwP8b0yLiYzac4IXpdhPqv_kzFg3GA/

NEŠKRÁBAL, Petr a Tomáš KLÍMA. Zákon o daních z příjmů 2006 (1. část). *Ekonom* [online]. 7. 3. 2006 [cit. 2023-03-01]. Dostupné z: <https://ekonom.cz/c1-17923310-zakon-o-danich-z-prijmu-2006-1-cast>

NIGRIN, Jiří. Daň z příjmu fyzických osob od 1. 1. 2008. *Portál.pohoda.cz* [online]. 7. 11. 2007 [cit. 2023-02-26]. Dostupné z: <https://portal.pohoda.cz/dane-ucetnictvi-mzdy/dan-z-prijmu/dane-z-prijmu-fyzickych-osob-od-1-1-2008/?feed=dane>

PELECH, Petr. Změny ve zdanění mezd a platů od 1. ledna 2006. *Sagit* [online]. [cit. 2023-03-01]. Dostupné z: <https://www.sagit.cz/info/zmeny-ve-zdaneni-mezd-a-platu-od-1-ledna-2006>

POSPÍŠIL, Ivo. Ústavní soud ke slevě na dani pro pracující důchodce. *Ústavní soud* [online]. 30. 7. 2014 [cit. 2023-03-01]. Dostupné z: <https://www.usoud.cz/aktualne/ustavni-soud-ke-sleve-na-dani-pro-pracujici- duchodce>

PTÁČKOVÁ MÍSAŘOVÁ, Petra a Milena OTAVOVÁ. *Daň z příjmů srozumitelně*. Ostrava: Key Publishing, 2015, 168 s. Ekonomie. ISBN 978-80-7418-243-3.

Solidární daň neplatí jen boháči, ale i běžní zaměstnanci. Jak ji získáte zpět? *Money.cz* [online]. 11.5.2020 [cit. 2022-12-12]. Dostupné z: <https://money.cz/novinky-a-tipy/dane/solidarni-dan-neplati-jen-bohaci-i-bezni-zamestnanci-ziskate-zpet/>

Sociální pojištění zaměstnanců. *Finance.cz* [online]. [cit. 2023-01-03]. Dostupné z: <https://www.finance.cz/dane-a-mzda/mzda/odvody-socialniho-a-zdravotniho-pojisteni/zamestanec-socialni-pojisteni/>

Sociální pojištění v roce 2023. *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. [cit. 2023-02-25]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/socialni-pojisteni>

SOUKUP, Jaroslav. Rozpočet je za březen v minusu o 166,2 miliardy. Nejhorší výsledek v historii. *Novinky.cz* [online]. 3.4.2023 [cit. 2023-04-24]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/clanek/ekonomika-rozpocet-je-za-brezen-v-minusu-o-1662-miliardy-nejhorsii-vysledek-v-historii-40427669>

STEJSKAL, Jan. *Daňová teorie a politika: pro kombinovanou formu studia*. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2008. ISBN 978-80-7395-097-2.

ŠIROKÝ, Jan. *Daňové teorie: s praktickou aplikací*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2008. Beckovy ekonomické učebnice. ISBN 978-80-7400-005-8.

ŠTOHL, Pavel. *Daně 2020: výklad a praktické příklady*. 7. vydání. Znojmo: Soukromá vysoká škola ekonomická Znojmo, 2020. ISBN 978-80-7610-002-2.

Údaje z výběru daní. *Finanční správa* [online]. Dostupné z: Údaje z výběru daní [online]. [cit. 2023-04-16]. Dostupné z: <https://www.financnisprava.cz/cs/dane/analyzy-a-statistiky/udaje-z-vyberu-dani>

VANČUROVÁ, Alena. *Zdanění osobních příjmů*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2021. ISBN 978-80-7676-236-7.

VANČUROVÁ, Alena a Lenka LÁCHOVÁ. *Daňový systém ČR 2014*. 12., aktualiz. vyd., Praha: 1. VOX, 2014. Ekonomie (1. VOX). ISBN 978-80-87480-23-6.

VANČUROVÁ, Alena, Lenka LÁCHOVÁ a Hana ZÍDKOVÁ. *Daňový systém ČR 2020*. Praha: Wolters Kluwer, 2020. ISBN 978-80-7598-887-4.

VANČUROVÁ, Alena a Hana ZÍDKOVÁ. *Daňový systém ČR 2022*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2022, 364 s. ISBN 978-80-7676-362-3.

VOKŘÁL, Jiří. Přehledně: Zálohy na sociální a zdravotní pojištění v roce 2021. Seznam Zprávy [online]. 28. 12. 2020 [cit. 2022-11-24]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/zalohy-osvc-134022>

Vývoj sazby daně z příjmů fyzických osob. *Pragoecon.cz* [online]. [cit. 2023-12-20]. Dostupné z: <https://www.pragoecon.cz/informace/sazba-dane-fyz-osob-vyvoj/>

ZICHOVÁ, Tereza. *Daň z příjmů v kostce 2* [online]. 2017 [cit. 2022-11-30]. Dostupné z: <http://freelancer.cz/dane/dan-z-prijmu-v-kostce-ii/>

Živnostníci 2004: Minimální daň a vyšší pojistné. *Novinky.cz* [online]. 31. 12. 2003 [cit. 2023-03-02]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/clanek/ekonomika-zivnostnici-2004-minimalni-dan-a-vyssi-pojistne-278552>

Legislativní dokumenty:

ČESKO. Zákon 76/1927 Sb. o přímých daních [online]. [cit. 2022-11-24]. ISSN 2336-517X. Dostupné z: <https://www.aspi.cz/products/lawText/1/4409/1/2/zakon-c-76-1927-sb-o-primych-danich/zakon-c-76-1927-sb-o-primych-danich>

ČESKO. Zákon č. 212/1992 Sb. o soustavě daní ve znění zákona č. 302/1993 Sb. In: *Sbírka zákonů*. 1992, 302/1994. Dostupné také z: <https://www.i-poradce.cz/SubPages/OtvorDokument/Clanok.aspx?idclanok=3783>

ČESKO. Zákon 586/1992 Sb. o daních z příjmů. In: *Sbírka zákonů*. 1992, částka 117. Dostupné také z: <https://esipa.cz/sbirka/sbsrv.dll/sb?DR=SB&CP=1992s586>

ČESKO. Zákon č. 323/1993 Sb., zákon, kterým se mění a doplňuje zákon České národní rady č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění zákona České národní rady č. 35/1993 Sb., zákona č. 96/1993 Sb., zákona č. 157/1993 Sb. a zákona č. 196/1993 Sb., zákon České národní rady č. 337/1992 Sb., o správě daní a poplatků, ve znění zákona České národní rady č. 35/1993 Sb. a zákona č. 157/1993 Sb., a zákon České národní rady č. 593/1992 Sb., o rezervách pro zjištění základu daně z příjmů, ve znění zákona č. 157/1993 Sb. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010-2023 [cit. 3. 1. 2023]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1993-323>

ČESKO. Zákon č. 48/1997 Sb.: Zákon o veřejném zdravotním pojištění a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů. In: *Sbírka zákonů*. 1997 [online]. [cit. 2022-12-11]. Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1997-48>

ČESKO. Zákon č. 210/1997 Sb., zákon, kterým se mění a doplňuje zákon České národní rady č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010-2023 [cit. 28. 2. 2023]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1997-210> ČESKO. Zákon č. 586/1992 Sb., České národní rady o daních z příjmů. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010-2023 [cit. 10. 11. 2022]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1992-586>

ČESKO. Zákon č. 170/1999 Sb., zákon, kterým se mění zákon č. 42/1994 Sb., o penzijním připojištění se státním příspěvkem a o změnách některých zákonů souvisejících s jeho zavedením, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010-2023 [cit. 28. 2. 2023]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-170>

ČESKO. Zákon č. 492/2000 Sb., zákon, kterým se mění zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010-2023 [cit. 28. 2. 2023]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-492>

ČESKO. Zákon č. 438/2003 Sb., zákon, kterým se mění zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010-2023 [cit. 28. 2. 2023]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2003-438>

ČESKO. Úplné znění č. 80/2005 Sb., zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, jak vyplývá z pozdějších změn. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010-2023 [cit. 3. 12. 2022]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2005-80>

ČESKO. Úplné znění č. 45/2006 Sb., zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, jak vyplývá z pozdějších změn. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010-2023 [cit. 18. 12. 2022]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-45>

ČESKO. Zákon č. 179/2006 Sb., o ověřování a uznávání výsledků dalšího vzdělávání a o změně některých zákonů (zákon o uznávání výsledků dalšího vzdělávání). In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010-2023 [cit. 28. 2. 2023]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-179>

ČESKO. Zákon č. 261/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010-2023 [cit. 4. 12. 2022]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2007-261>

ČESKO. Zákon č. 306/2008 Sb., zákon, kterým se mění zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010-2023 [cit. 28. 2. 2023]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2008-306>

ČESKO. Zákon č. 500/2012 Sb., o změně daňových, pojistných a dalších zákonů v souvislosti se snižováním schodků veřejných rozpočtů. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010-2023 [cit. 3. 1. 2023]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-500>

ČESKO. Zákonné opatření Senátu č. 344/2013 Sb., o změně daňových zákonů v souvislosti s rekodifikací soukromého práva a o změně některých zákonů. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010-2023 [cit. 3. 1. 2023]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2013-344>

ČESKO. Zákon č. 127/2015 Sb., zákon, kterým se mění zákon č. 247/2014 Sb., o poskytování služby péče o dítě v dětské skupině a o změně souvisejících zákonů, a zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010-2023 [cit. 3. 1. 2023]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2015-127>

ČESKO. Zákon č. 386/2020 Sb., zákon, kterým se zrušuje zákonné opatření Senátu č. 340/2013 Sb., o dani z nabytí nemovitých věcí, ve znění pozdějších předpisů, a mění a zrušují další související právní předpisy. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010-2023 [cit. 3. 1. 2023]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2020-386>

ČESKO. Zákon č. 609/2020 Sb., zákon, kterým se mění některé zákony v oblasti daní a některé další zákony. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010-2023 [cit. 3. 1. 2023]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2020-609>

ČESKO. Zákon č. 39/2021 Sb., zákon, kterým se mění zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010-2023 [cit. 10. 4. 2023]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2021-39>

ČESKO. Zákon č. 285/2021 Sb., zákon, kterým se mění zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů. In: <i>Zákony pro lidi.cz</i> [online]. © AION CS 2010-2023 [cit. 1. 3. 2023]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2021-285>

ČESKO. Zákon č. 142/2022 Sb., zákon, kterým se mění zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 16/1993 Sb., o dani silniční, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 201/2012 Sb., o ochraně ovzduší, ve znění pozdějších předpisů. In: <i>Zákony pro lidi.cz</i> [online]. © AION CS 2010-2023 [cit. 10. 4. 2023]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2022-142>

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

ČR Česká republika

DPH daň z přidané hodnoty

FO fyzická osoba

Kč koruna česká

OSVČ osoba samostatně výdělečně činná

Sb. sbírka zákonů

ZPT/P zvláště těžce postižená osoba s průvodcem

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1 Efektivní sazba daně u daně z příjmů FO u poplatníka s nízkým příjmem.....	50
Graf 2 Efektivní sazba daně u daně z příjmů FO u poplatníka s průměrným příjmem	57
Graf 3 Efektivní sazba daně u daně z příjmů FO u poplatníka s vysokým příjmem	64
Graf 4 Efektivní sazba daně u poplatníka A ve všech sledovaných letech.....	66
Graf 5 Efektivní sazba daně u poplatníka B ve všech sledovaných letech.....	67
Graf 6 Vývoj inkasa daně z příjmů FO ze závislé činnosti v letech 1993–2022	68

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 Daně daňové soustavy České republiky	16
Tabulka 2 Přehled přímých daní	16
Tabulka 3 Přehled nepřímých daní	17
Tabulka 4 Výpočet daně z příjmů fyzických osob	20
Tabulka 5 Přehled sociálního pojištění	23
Tabulka 6 Sazby sociálního pojištění	24
Tabulka 7 Nezdanitelná část základu daně v roce 1993	26
Tabulka 8 Sazba daně z příjmů fyzických osob v roce 1993.....	27
Tabulka 9 Přehled nezdanitelných částí základu daně v roce 2005.....	28
Tabulka 10 Daňové zvýhodnění v roce 2005	29
Tabulka 11 Přehled slev na dani v roce 2006	29
Tabulka 12 Sazba daně příjmů fyzických osob v roce 2005	30
Tabulka 13 Sazba daně z příjmů fyzických osob v roce 2006.....	30
Tabulka 14 Přehled slev na dani a daňového zvýhodnění v roce 2008 a 2009	32
Tabulka 15 Slevy na dani v letech 2010-2020.....	33
Tabulka 16 Výše slevy na umístění dítěte v předškolním zařízení v roce 2014-2020	34
Tabulka 17 Daňové zvýhodnění na dítě v letech 2010-2020.....	35
Tabulka 18 Přehled slev na dani v roce 2021 a 2022	38
Tabulka 19 Přehled daňového zvýhodnění v roce 2021 a 2022	38
Tabulka 20 Výpočet daně z příjmů FO v roce 2004 u poplatníka s nízkým příjmem.....	42
Tabulka 21 Výpočet daně z příjmů FO u poplatníka s nízkým příjmem v roce 2005.....	43
Tabulka 22 Výpočet daně z příjmů FO u poplatníka s nízkým příjmem v roce 2006.....	44
Tabulka 23 Výpočet daně z příjmů FO u poplatníka s nízkým příjmem v roce 2008.....	46
Tabulka 24 Výpočet daně z příjmů FO u poplatníka s nízkým příjmem v roce 2022.....	48
Tabulka 25 Efektivní sazba daně u poplatníka s nízkým příjmem.....	48
Tabulka 26 Výpočet daně z příjmů FO v roce 2004 poplatníka s průměrným příjmem	51
Tabulka 27 Výpočet daně z příjmů FO v roce 2005 poplatníka s průměrným příjmem	52
Tabulka 28 Výpočet daně z příjmů FO v roce 2006 poplatníka s průměrným příjmem	53
Tabulka 29 Výpočet daně z příjmů FO v roce 2008 poplatníka s průměrným příjmem	54
Tabulka 30 Výpočet daně z příjmů FO v roce 2022 poplatníka s průměrným příjmem	56
Tabulka 31 Efektivní sazba daně u poplatníka s průměrným příjmem	56
Tabulka 32 Výpočet daně z příjmů FO v roce 2004 poplatníka s vysokým příjmem	58
Tabulka 33 Výpočet daně z příjmů FO v roce 2005 poplatníka s vysokým příjmem	59
Tabulka 34 Výpočet daně z příjmů FO v roce 2006 poplatníka s vysokým příjmem	60

Tabulka 35 Výpočet daně z příjmů FO v roce 2008 poplatníka s vysokým příjmem	62
Tabulka 36 Výpočet daně z příjmů FO v roce 2022 poplatníka s vysokým příjmem	63
Tabulka 37 Efektivní sazba daně u poplatníka s vysokým příjmem	64

SEZNAM PŘÍLOH

PŘÍLOHA P I: PŘEHLED DANÍ V ČESKÉ REPUBLICE PŘED A PO REFORMĚ V ROCE 1993

PŘÍLOHA P II: PŘEHLED NEZDANITELNÝCH ČÁSTÍ ZÁKLADU DANĚ V LETECH 1993-2004

PŘÍLOHA P III: PŘEHLED SAZBY DANĚ 1994, 1996, 2000

PŘÍLOHA P IV: PŘEHLED SAZBY DANĚ 2004, 2005, 2006

PŘÍLOHA P V: VÝVOJ INKASA DANĚ Z PŘÍJMŮ FYZICKÝCH OSOB ZE ZÁVISLÉ ČINNOSTI V LETECH 1993-2022

PŘÍLOHA P I: PŘEHLED DANÍ V ČESKÉ REPUBLICĚ PŘED A PO REFORMĚ V ROCE 1993

před rokem 1993	po roce 1993
daň ze mzdy	Daň z příjmů fyzických osob
daň z příjmů z literární a umělecké činnosti	
daň z příjmů obyvatelstva	
odvody (ze zisku, z objemu mezd)	Daň z příjmů právnických osob
důchodová daň (ze zisku, z objemu)	
zemědělská daň (ze zisku, z objemu mezd)	
domovní daň	Daň z nemovitostí (z pozemků, ze staveb)
zemědělská daň z pozemku	
notářský poplatek za dědictví	Daň dědická
notářský poplatek z darování	Daň darovací
notářský poplatek z převodu nemovitostí	Daň z převodu nemovitostí
	Daň silniční
daň z obratu	Daň z přidané hodnoty
	Spotřební daně

Zdroj: Široký, 2008, s. 45

**PŘÍLOHA P II: PŘEHLED NEZDANITELNÝCH ČÁSTÍ ZÁKLADU
DANĚ V LETECH 1993-2004**

rok	poplatník	dítě	manžel/ka	částečný ID	plný ID	ZTP/P	student
1993	20 400 Kč	9 000 Kč	12 000 Kč	6 000 Kč	12 000 Kč	36 000 Kč	----
1994	21 600 Kč	10 800 Kč	12 000 Kč	6 000 Kč	12 000 Kč	36 000 Kč	6 000 Kč
1995	24 000 Kč	12 000 Kč	12 000 Kč	6 000 Kč	12 000 Kč	36 000 Kč	6 000 Kč
1996	26 400 Kč	13 200 Kč	12 000 Kč	6 000 Kč	12 000 Kč	36 000 Kč	6 000 Kč
1997	28 800 Kč	14 400 Kč	16 800 Kč	6 000 Kč	12 000 Kč	42 000 Kč	9 600 Kč
1998	32 040 Kč	18 000 Kč	32 040 Kč	6 000 Kč	12 000 Kč	42 000 Kč	9 600 Kč
1999	34 920 Kč	21 600 Kč	34 920 Kč	6 540 Kč	13 080 Kč	45 780 Kč	10 464 Kč
2000	34 920 Kč	21 600 Kč	34 920 Kč	6 540 Kč	13 080 Kč	45 780 Kč	10 464 Kč
2001	38 040 Kč	23 520 Kč	21 720 Kč	7 140 Kč	14 280 Kč	50 040 Kč	11 400 Kč
2002	38 040 Kč	23 520 Kč	21 720 Kč	7 140 Kč	14 280 Kč	50 040 Kč	11 400 Kč
2003	38 040 Kč	23 520 Kč	21 720 Kč	7 140 Kč	14 280 Kč	50 040 Kč	11 400 Kč
2004	38 040 Kč	25 560 Kč	21 720 Kč	7 140 Kč	14 280 Kč	50 040 Kč	11 400 Kč

Vlastní zpracování dle Zákona č. 586/1992 Sb.

PŘÍLOHA P III: PŘEHLED SAZBY DANĚ 1994, 1996, 2000

SAZBA DANĚ V ROCE 1994			
základ daně		daň	ze základu přesahujícího
od Kč	do Kč		
0	60 000	15 %	
60 000	120 000	9 000 Kč + 20 %	60 000 Kč
120 000	180 000	21 000 Kč + 25 %	120 000 Kč
180 000	540 000	36 000 Kč + 32 %	180 000 Kč
540 000	1 080 000	151 200 Kč + 40 %	540 000 Kč
1 080 000	a výše	367 200 Kč + 44 %	1 080 000 Kč

Zdroj: Zákon č. 323/1993 Sb.

SAZBA DANĚ V ROCE 1996			
základ daně		daň	ze základu přesahujícího
od Kč	do Kč		
0	84 000	15 %	
84 000	144 000	12 600 Kč + 20 %	84 000 Kč
144 000	204 000	24 600 Kč + 25 %	144 000 Kč
204 000	564 000	39 600 Kč + 32 %	204 000 Kč
564 000	a výše	154 800 Kč + 40 %	564 000 Kč

Zdroj: Zákon č. 149/1995 Sb.

SAZBA DANĚ V ROCE 2000			
základ daně		daň	ze základu přesahujícího
od Kč	do Kč		
0	102 000	15 %	
102 000	204 000	15 300 Kč + 20 %	102 000 Kč
204 000	312 000	35 700 Kč + 25 %	204 000 Kč
312 000	a výše	62 700 Kč + 32 %	312 000 Kč

Zdroj: Zákon č. 129/1999 Sb.

PŘÍLOHA P IV: PŘEHLED SAZBY DANĚ 2004, 2005, 2006

SAZBA DANĚ V ROCE 2004			
základ daně		daň	ze základu přesahujícího
od Kč	do Kč		
0	109 200	15 %	
109 200	218 400	16 380 Kč + 20 %	109 200 Kč
218 400	331 200	38 220 Kč + 25 %	218 400 Kč
331 200	a více	66 420 Kč + 32 %	331 200 Kč

Zdroj: Zákon č. 438/2003 Sb.

SAZBA DANĚ V ROCE 2005			
základ daně		daň	ze základu přesahujícího
od Kč	do Kč		
0	109 200	15 %	
109 200	218 400	16 380 Kč + 20 %	109 200 Kč
218 400	331 200	38 220 Kč + 25 %	218 400 Kč
331 200	a více	66 420 Kč + 32 %	331 200 Kč

Zdroj: Zdroj: Zákon č. 80/2005 Sb.

SAZBA DANĚ V ROCE 2006			
základ daně		daň	ze základu přesahujícího
od Kč	do Kč		
0	121 200	12 %	
121 200	218 400	14 544 Kč + 19 %	121 200 Kč
218 400	331 200	33 012 Kč + 25 %	218 400 Kč
331 200	a více	61 212 Kč + 32 %	331 200 Kč

Zdroj: Zákon č. 45/2006 Sb.

**PŘÍLOHA P V: VÝVOJ INKASA DANĚ Z PŘÍJMŮ FYZICKÝCH
OSOB ZE ZÁVISLÉ ČINNOSTI V LETECH 1993-2022**

rok	miliardy Kč
1993	24 781
1994	35 039
1995	45 126
1996	54 102
1997	60 642
1998	65 039
1999	66 881
2000	72 749
2001	78 530
2002	86 591
2003	94 653
2004	102 627
2005	110 662
2006	111 633
2007	126 388

rok	miliardy Kč
2008	115 180
2009	111 042
2010	111 842
2011	119 373
2012	119 787
2013	126 134
2014	130 867
2015	136 125
2016	149 392
2017	169 241
2018	193 676
2019	216 290
2020	204 929
2021	138 466
2022	149 594

Zdroj: Finanční správa, 2023